ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA" ("LIBERTY")
THE RUTHENIAN WEEKLY
published every Thursday by
The Little Russian Nat'l Union
of America
at
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Subscription:

		To Europe:	
per year......	$2.00	per year......	$2.50
half year......	1.00	half year.....	1.25
single copy...	.05		

СВОБОДА

УРЯДОВИЙ ОРГАН Р. Н. СОЮЗА В АМЕРИЦІ "SVOBODA" OFFICIAL ORGAN OF THE L. R. NAT'L UNION OF AMERICA

ЗАПОЧ. 1893 РОКУ.
"СВОБОДА" ("LIBERTY")
виходить кождого четверга
видає
„РУСКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
в Америці
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Передплата:

		До Европи:	
на рік.........	$2.00	на рік	$2.50
на пів року	1.00	на пів року	1.25
поод. число	.05		

РІК XXI. Джерзи Сіти, Н. Дж., четвер, 24-го липня 1913. Ч. 30. VOL. XXI. Jersey City, N. J., Thursday, July 24, 1913. N. 30.

НОВЕ ПРАВО ПРО ЦЕРКОВНІ МАЄТКИ В ПЕНСИЛЬВЕНІЇ.

Свого часу ми доносили, що леґіслятура пенсильвенійського стейту ухвалила нове право, відносяче ся до церковних маєтків. Днесь можемо — з огляду на се, що дуже богато людий заінтересувало ся тою справою і засипують нас запитами — подати в перекладі дотичну уставу. Вона звучить: „Відділ I. Сенат і Палата Послів стейту Пенсильвенія порішили на загальнім засіданю, що семий параґраф устави, маючий наголовок: „Устава відносяча ся до корпорацій і маєтків, будучих власностю і відданих до загального релігійного і доброчинного ужитку" — поправлений уставою затвердженою дня 2-го червня 1887 як також уставою з дня 1-го мая 1907 р. звучить тепер як слідує:

Розділ 7.: Як колинебудь в будучности якась недвижимість або движимість зістане записана, переказана або перелита якійсь церковній корпорації, епископови, духовному, або парохії чи релігійному стоваришеню для управлюваня релігійного культу, гребаня померших і т. п., то ту недвижимість чи движимість можна набувати, посідати і уживати виключно під надзором і розпорядженем сьвітських членів тоїж церкви, парохії або релігійного стоваришеня, або таких установлених урядників або їх представителів, яких вибрала більшість сьвітських членів — горожан стейту Пенсильвенія, маючих надзорчу власть після приписів, звичаїв і вимогів корпораційних та згідно з повисшим.

Застерігає ся, що більшість мужеських повнолітних членів якогонебудь неінкорпорованого костела, парохії або стоваришеня, буде в праві вибрати своїм представителем або представителями (тростіси) якунебудь иншу особу або особи сьвітські, а коли попередно не означено способу, в який титул повіреного їм маєтку має бути їм переказуваний, то се має стати ся відповідно до умов і приписів, на підставі котрих сей маєток попередно був записаний або переказуваний даному неінкорпованому костелови, парохії, чи релігійному стоваришеню; а по належитім ствердженю такої угоди всякий компетентний суд має право зарядити, аби правний титул власности відповідно зістав переписаний, однак нічо тут сказане не управняє до відірваня якогонебудь церковного маєтку від цілий, для яких він був призначений і в будучині має служити згідно з отсею уставою.

Застерігає ся, що всї документи засадничі (чартери) видані до сеї пори якійнебудь церкві, парохії або релігійному стоваришеню, а в яких нема застереженя: що маєток движимий і недвижимий тої корпорації має набувати ся, посідати і уживати під контролею сьвітських членів — мають бути дозволені так, начеб вони і під иншими зглядами відповідали вимаганям як добрі і відповідні, так само як і ті, котрі посідають згадане застережене."

Пропускаючи дальші устуни сего права як менче важні (вони обіймають обяснення, в який спосіб записувати і переписувати церковні маєтки), подаємо кінцевий уступ зносячий давнійше право, що епископ не може бути властителем парохіяльного майна. Сей уступ звучить:

„Дальше установляє ся, що розділ 6-тий, котрий звучить: „що ніякий епископ або инший духовний в якійнебудь церкві не буде міг в будучині посідати якихнебудь церковних недвижимостий або движимостий з правом переписуваня титулу тихже свому наступникови в урядованю, подібно як всяка инша людина маюча маєток могла би зробити в своїм приватнім і звичайнім характері і яканебудь устава даюча можність перелити маєток на свого наступника в якімнебудь церковнім урядованю тілько самим діланєм права — отсим зносить ся, з тим застереженєм,

що нинїшне знесенє не має мати впливу на важність якихнебудь титулів, удержуваних днесь, як повисше сказано".

Як виходить з повисших слів отсего права, воно має на цїли поширити власть епископів в адміністрації церковними маєтками. Давнїйше право в Пенсильвенії застерігало, що анї епископ, анї сьвященик не сьміють бути властителями парохіяльного майна, а нове право дає їм власне той привілей, однак з застереженєм, що титул власности церковного маєтку буде на них переписаний леґально, за згодою більшости сьвітських членів парохії — горожан стейту Пенсильвенії. Се послїдне застереженє дає до зрозуміня, що в засадничих справах адміністраційних в парохії можуть голосувати виключно тільки американські горожани.

РОЗШИРЕНЄ ПАКУНКОВОЇ ПОЧТИ.

Тутешний почтовий департамент власне оголосив, що з днем 15-го серпня війдуть в житє всякі зміни і улїпшеня що до посиланя пакунків почтою. Іменно вагу дозволених до пересилки почтою пакунків підвисшено з 11 на 20 фунтів. Кромі сего оплату за пересилку в першій і другій стрефі знижено, та порішено видати для публичного ужитку докладні табелї, після яких всякий буде міг легко обчислити, кілько прийдеть ся йому заплатити за пересилку пакунка почтою з одної місцевости до другої. Неменше важною зміною є також і се, що з днем 15-го серпня на пакунки буде можна палїпляти звичайні почтові марки, а не як до сеї пори специяльні. Також і оплату за асекурованє пакунків знижено. До тепер, коли пакунок обезпечувало ся на суму 25 дол., треба було платити 10 цнт., а від поданого висше дня всего лиш 5 цнт. Усї ті зміни завів департамент почти по піврічнім обчисленю доходів з отсеї почтової галузи, які показали ся вельми гарні.

ЦІКАВА СТАТИСТИКА.

Знане американське статистичне бюро, Dun & Co. подає цікаве зіставленє людности в Злучених Державах. На 93.401.000 осіб, живучих в тій републиці находить ся аж 62 процент таких, які зовсїм не потребують працювати. Відчисливши около 28 процент на діти, лишає ся все таки на кождих 100 людий 34 таких, які живуть без працї. Се значить, що в Зл. Державах найбільше є таких, що дармують. Зате ті, що працюють, мусять працювати і на себе і на сих дармоїдів, та працюють далеко тяжше, як в кождім иншім краю і відповідно до своєї працї дістають найменчу платню. Найбільше число Американців, бо 14 на 100 се рільники; 9 процент всего населеня, се робітники в великих промислових заведенях, 6 процент се дрібні ремісники, 2 процент се фаховцї, як лїкарі, сьвященики, адвокати, учителї і т. п., а 7 процент всего населеня Зл. Держав, се особиста прибічна служба оттих, що не потребують зовсїм працювати.

ВІРИТЕЛЯМ ЗБАНКРОТОВАНОГО "БАНКУ" РОЗЕТА ВИПЛАЧУЮТЬ.

Як нас інформують, завідатель конкурсової маси жидівського „банку" Розета, який збанкротував минувшого року, починає виплачувати чеками тих, що мали там зложені свої гроші. Гірка се виплата: дають по 5 центів за доляра. Лїпше трохи вийшли вірителї зі стейту Ню Йорк. Вони дістають по 25 центів від доляра а то тому, що Розет мав в нюйорськім стейтї 100.000 дол. поруки. Са порука отже причинила ся до того, що тамошні вірителї дістануть по 20 центів більше як ті, що мешкають по инших стейтах.

ДАЛЬШІ ЗІЗНАНЯ "LOBBY-ІСТА".

Дня 12-го липня, М. М. Mulhall, бувший начальник вашінґтонського бюра, удержуваного через Народне Стоваришенє Фабрикантів, почав складати свої зізнаня перед слїдчим комітетом в Сенатї. В посїданю Сенату находить ся цїла гора всїляких листів, які зложив Mulhall а які дискредитують всїляких членів Конґресу та найвизначнїйших американських полїтиків. Першого дня Mulhall складав зізнаня протягом двох годин. Прочитано також кільканайцять листів в справі вияснення відносин, які лучили Mulhalla з Marshall-ом Cushing-ом, бувшим секретарем стоваришеня. Відносини поміж ними почали ся в 1903-ім році, коли то Mulhall почав „працювати" проти законопроєкту жадаючого заведеня осьмигодинного дня працї, та який то законопроєкт енерґічно піддирав сенатор McComas з Мериленд. Mulhall признав, що удавав приятеля сенатора McComas-а, а рівночасно всїми способами старав ся побити його на полїтичній аренї в стейтї Мериленд і усунути з овиду в Вашінґтонї. „Амуніцію" на сю цїль в видї богатьох чеків надсилав йому Cushing. Сими грішми засипувано робітничі орґанїзації в Балтімор, які завзято виступали проти McComas-а.

Рівнож Mulhall оповів про проби покінченя в 1902-ім році страйку в копальнях твердого угля в Пенсильвенії та про змаганя довести до конференції тодїшного ґубернатора Stone з провідниками майнерської юнії. З отсим страйком лучили ся дальші полїтичні махерства. Стоваришеня Фабрикантів, про які він має зложити свої зізнаня опісля. Mulhall розпізнав ся з Cushing-ом в 1902-ім році в однім готели в Вашінґтонї. Сенатор Reed поспитав Mulhall-а, яка звязь його лучить з робітничими кругами. На се відповів Mulhall, що конферував раз з Мічельом, хотячи дізнати ся, яка є властиво ситуація в копальнях угля в Пенсильвенії. В дальшім біґу справ він листовно старав ся наклонити Мічеля, аби той запізнав ся з ґубернатором Stone-ом, який в разї страйку мігби був бути для юнії дуже пожиточним. Так отже до сеї пори не вийшли на яв ще ніякі сензаційні відомости. Одинокою сензацією до сеї пори є змаганє Палати Послів (яка, після слів Mulhall-а, в більшій половині остає під впливом Стоваришеня Фабрикантів) дістати сьвідка у свої руки. Сенат, щоби не допустити до сего, оточив Mulhall-а цїлою сфорою детективів, які ніяк не дозволюють на доручене сьвідкови завізваня явити ся перед слїдчою комісією в Палатї Послів. Заносить ся отже на завзяту борбу між сими двома законодатними тїлами.

ПОВСТАНЄ В ХІНАХ.

Величезна хінська держава зі своїми 400 міліонами мешканців держала ся до тепер в цїлости лиш завдяки желїзній руцї пануючої династії, мимо того, що інтереси і змаганя мешканців півночи були так далекі від змагань і інтересів полудня, як сї просторп, що їх розділюють. Настала република. Та вона не здїйснила покладаних на неї надій. Власть і значінє теперішного президента Юан-Ші-Кая не сягають дальше від його канонів, уставлених в Пекінї. Загальне невдоволенє та розбіжні інтереси полудня, здавлювані за часів цїсарства потоками крови, пробудили ся на ново і вибухнули з елєментарною силою. Телеґрами з 20-го говорять, що цїлі полудневі Хіни оголосили свою незалежність від центрального правительства та вибрали своє правительство з осїдком в містї Гонконґ. Повстанє на полудни тим грізнїйше, що правительство не може виcофати військ з Монґолії, де грозить поважний конфлікт з Росією.

СТРАЙК В ПАТЕРСОН ПОКІНЧЕНИЙ.

Ґенеральний страйк прядильників і фарбярів шовку в Патерсон, Н. Дж., ведений від пять місяців з безприкладним в новітній історії самопожертвованєм, дня 19-го с. м. покінчив ся. Уже від пару тижнів було слїдне обезсиленє страйкуючих, з яких рядів день-денно богатьох покидало борбу і вертало опять до працї — однак все таки тисячі держали ся солїдно, мимо того, що приходило ся їм бороти не лиш з бруткальностю сильних міра сего, але і з ще сильнїйшим ворогом: голодом. До сеї пори провідники страйку заказували робітникам пертрактувати з властителями поодиноких фабрик, а стреміли до сего, аби заключити одноцїльну умову місцевої робітничої орґанїзації з усїми фабрикантами. На мітинґу 19-го с. м. робітники зірвали з тою тактикою і порішили пертрактувати поодинокими ґрупами, кожда з осібна, з відповідними зарядами фабрики. Через се фактично ґенеральний страйк покінчив ся а лишило ся кількадесять поодиноких малих, льокальних страйків. З огляду на се однак, що всї матеріяльні засоби страйкуючих вже давно зістали цїлковито вичерпані, приходить ся зі смутком сконстатувати, що всї надлюдські жертви підуть на марно — дрібні страйки покінчать ся в дуже короткім часї без ніяких користий для робітників.

БАЛКАНСЬКА ВІЙНА.

Здаєть ся, що якийсь проклін, або Божий гнів завис над нещасним Балканом. Війна, війна і ще раз війна, з усїми страхітями, потоками крови, горами трупів. І кінця тій війнї не видати. І що страшнїйше, що се війна братовбійча, що рідні братя, Славяни, точуть свою кров. Скористали з того ще так недавно упокорені Турки, і як ми вже в попереднім числї доносили, рушили поспішними маршами на Адріянополь. І се місто, під якого мурами впало стільки тисяч синів Болгарії, находить ся опять в руках турецьких. Дня 20-го с. м. о годинї 4-ій по пол. досягла турецька армія міста Адріянополя і по короткім бою приневолила болгарську залогу, що числила ледви 2000 людий, до здачі. Сейчас по занятю міста почали турецькі нереґулярні війська, так звані башибожуки, плюндрувати і мордувати нещасних мешканців міста. Турецький комендант був зовсїм безсильний проти тих безправств.

А Болгарію, яка в зрадливий спосіб почала війну проти своїх дотеперішних союзників, дуже скоро постигла мстива рука судьби. Днесь стоять армії не лиш Сербів і Греків, але також і Румунії та Туреччини майже перед брамами болгарської столицї, Софії. Болгарія зістала цїлковито зломана і благає тепер мира. І тому нікого се не здивує, що болгарські делеґати удали ся до колишньої столицї старої Сербії, Нішу, щоб там почати мирові переговори. Сербія порішила однак, заки почне пересправляти з Болгарією в справі мира, передше порозуміти ся з Грецією і Румунією і разом з ними ставити свої условія. Уступаючі Болгари всюди поповняють впрост варварські насильства. Найстрашнїйших насильств мали допустити ся, уступаючи перед Греками, в містї Серрес. Не лиш що Болгари зрівнали з землею се місто, яке числило до 50.000 мешканців, що тих мешканців без причини зганяно на площі і масакровано гарматними кулями, але допускано ся над ними нечуваних зьвірств. Одних прибивано на хрест, других живцем кавальцьовано, жінки і дївчата, насилувані, гинули під руками Болгар — і се всї, без ріжницї на вік, старцї і дїти.

Перебуваючий під пору в Македонії кореспондент одної італїйської часописи обчислив, що загальні страти всїх воюючих сторін на Балканї в обох війнах виносять до тепер 400 тисяч людий. В тім числї містять ся вже жертви усїх масакр, полягли на полях битв, жертви холєри і инших епідемій, нерозлучних з війною. Воєнні кошти всїх обнятих війною держав виносять один міліярд 300 міліонів долярів.

А кінця все ще анї не видати.

ВИСПАВ СЯ НА ТЕЛЕҐРАФІЧНІМ СТОВПІ.

В містї Патерсон, Н. Дж., 25 лїтний Вілїям Кін, робітник в компанії телефонїчній, в минувший четвер перевів зі своїми товаришами цїлу ніч на „широкій" забаві. Над ранком товариство добре підхмелене рушило в свояси. В пятницю ранком, коло 7-ої години, полїціянт переходячий вулицею, побачив мущину, що гойдав ся з вітром, висячи поміж телєфонїчними дротами. Сейчас заалярмував пожарну сторожу, щоби вбитого — як думав — електричною струєю, знести на долину. Стражаки розтягнули довкола стовпа полотно, аби нещасний не впав на голу землю. Коли вже все було готове, приставлено до стовпа драбину і кількох стражаків полїзло на гору. Яке-ж було їх здивованє, коли прийшовши близше мнимого небіщика, почули, що з його горла добували ся звуки, вельми пригадуючі скрепіт величезної пили, як вона ріже дрова. Мнимий небіщик хропів на всї заставки та підчас цїлої операції як його здоймали з дротів і зносили наділ, анї навіть вусом не моргнув. Доперва коли вносили його до полїційної патрольки, протер очи і першим його дїлом було енерґічне запротестованє проти безправного арештованя вільного горожанина вільної републики. А тим, що так смачно спав собі на телєфонїчних дротах, розтягнених на стовпах кільканайцять стіп над вулицею, був власне згаданий в горі Кін. Ставлений перед судією толкував ся, що коли вертав домів, в наслїдок сконсумованої маси алькоґолю цїлий сьвіт крутив ся перед його очима, і він правдоподібно помилив ся: місто полїзти на сходи, до свого помешканя, полїз на стовп телєфонїчний і тут вигідно розтягнув ся на натягнених дротах. Чи дуже вигідно йому спало ся на тій незвиклій постели, сего не знає. Судія по короткій надумі відпустив мимовільного льокатора незвичайного лїтного помешканя домів, з загрозою, що коли се повторить ся, то буде змушений його замкнути.

ПОВІДОМЛЕНЄ.

Отсим пригадує ся пп. місцевим Урядникам Р. Н. Союза, що кождий відділ Р. Н. Союза має найдальше до 30 кождого місяця прислати припадаючий на него розмет.

Відділи не тримаючі ся сего, будуть безпроволочно суспендовані, а за наслїдки будуть відповідати місцеві Урядники перед своїми членами за їх неточність в своїм урядованю.

Голов. Уряд Р. Н. С.

ДО ВІДОМА ВСЇМ ЧЛЕНАМ Р. Н. СОЮЗА.

Заступник Гол. Предсїдателя Р. Н. Союза, п. Василь Сувак задля важних справ був змушений виїхати до старого краю. Його просьбу о звільненє з уряду заступника Гол. Пред. Р. Н. Союза на час його неприсутности в Америці принято до відома і від дня 15. липня с. р. заступник Гол. Предс. Р. Н. Союза, п. Василь Сувак єсть звільнений зі свого уряду аж до його повороту зі старого краю. Притім желає ся йому доброї подорожі і щасливого повороту.

Дано в McAdoo, Pa., дня 18. липня 1913 р.

Д. Капітула, гол. предс. Р. Н. С.

ПРОТОКОЛ

з засіданя Головного Екзекутивного Комітету Р. Н. Союза, відбувшого ся з нагоди контролї Р. Н. Союза, котра відбулась на днях 1, 2, 3 і 4. липня 1913 р. в домі Р. Н. Союза, 83 Grand St., Jersey City, N. J.

Підчас коли гол. контрольна комісія урядувала, гол. предс. п. Д. Капітула зарядив засїдане Гол. Екз. Ком. в другій комнатї так, щоби не перешкаджати в урядованю Гол. Контр. Комісії.

Засїдане отворив предс. п. Капітула згідно з §§ 48 і 50 статута Р. Н. Союза в Америці. На засїданю були присутні пп.: Д. Капітула, А. Шаршонь, С. Ядловський і М. Угорчак.

На порядку деннім була перша справа „покажчика", котрий то покажчик мав виготовити за осібним винагородженем п. С. Ядловський на підставі ухвали з засїданя поконвенційного, яке відбуло ся на днях 8, 9, 10 і 11 жовтня 1912 р. („Свобода" числа 43 і 44, рік 1912). По докладнім перечитаню сего покажчика наступила дискусія. По довшій а річевій дискусії ухвалено приняти сей покажчик (Правила для місцевих урядників Р. Н. Союза в Америці) від п. С. Ядловського на власність Р. Н. С. за винагородженем по три центи від стрічки як за оригінальну працю. Сей покажчик оказав ся корисним для місцевих урядників, а тим самим і для орґанїзації Р. Н. Союза в Америці, котрий то п. С. Ядловський дуже старанно випрацював.

Відтак дебатовано над ухвалою, котра запала на поконвенційнім засїданю, яке відбулось на днях 8, 9, 10 і 11 жовтня 1912 р., а яка звучить: „На внесок п. С. Ядловського ухвалено, що аби робітники друкарні „Свободи" не мали причини нарікати на утяжливе набиране текстів з передруку або передруків, на будуче мають діставати за кождий раз готовий скрипт від редактора „Свободи". Ухвала ся оказалась невмісна, як також входить в розріз з § 122 статута Р. Н. Союза (сей параґраф між иншими зістав поправлений ухвалою на XII. Гол. Конвенції Р. Н. Союза). По довшій а докладній і річевій дискусії на внесок п. С. Ядловського, попертий п. М. Угорчаком, ухвалено висше наведену ухвалу знести, а тим самим вона перестає бути в силї від дня 3. липня 1913 р.

Дальше на порядок денний прийшла справа календаря за рік 1913, котрий виготовив п. Антін Цурковський. Пан Цурковський чув ся покривдженим через Головний Екз. Ком. Р. Н. Союза за непризнане йому цїлого рахунку за виготовлене згаданого календаря. На жадане п. Антін Цурковський явив ся перед Екзекутивний Комітет Р. Н. С., котрий зажадав поясненя від п. Цурковського. По довших переговорах та річевій дискусії ухвалено, щоби з затриманої суми виплатити п. А. Цурковському половину, а друга половина має остати при Р. Н. Союзі. В сей спосіб Гол. Екз. Ком. уважав сю справу за покінчену, на що п. А. Цурковський згодив ся.

На предложене сьвідоцтв лїкарських ухвалено слїдуючі запомоги:

Ухвалено запомогу з власного посмертного за невилїчиму слабість п. Матвійови Кавулич, чл. Р. Н. Союза від. 37, в сумі $100.00.

Ухвалено запомогу з власного посмертного за невилїчиму слабість в сумі $100.00 п. Стефанови Ставиському, чл. Р. Н. Союза від. 34. Ся запомога має бути виплачена в падолисті (Нов.) 1913 р.

Ухвалено запомогу з власного посмертного за невилїчиму слабість в сумі $100.00 п. Андрейови Білянському, чл. Р. Н. Союза від. 74.

Ухвалено запомогу з власного посмертного за утрату лївої ноги в сумі $200.00 п. Стефанови Старинчак, чл. Р. Н. Союза від. 82. Ся просьба була раз відкинена в цьвітню 1913 р., задля браку відповідного документу.

Просьби о запомогу зістали відкинені слїдуючих членів на підставі лїкарських зізнань згідно з статутами Р. Н. Союза в Америці:

Від. 51. Станїслав Томан. — Доктор впевняє, що слабість є вилїчима.

В. 70. Теодор Косоловський. — Доктор впевняє, що слабість є вилїчима.

В. 177. Панько Засїбіда. Має виповнити нове лїкарське сьвідоцтво і точна відповідь має бути подана лїкарем на кожде питане.

В. 204. С. Сентий. — Доктор впевняє, що слабість є вилїчима в короткім часї, отже запомоги не можна дати, анї з фонду бідних, анї з власного посмертного.

На конець ухвалено покажчик (Правила для місцевих урядників Р. Н. Союза в Америці) дати до друку і зробити вигідну книжочку для ужитку, так щоби можна носити в кишени кождого часу. Ухвалено видрукувати осібно відповідне число руськими а осібно латинськими буквами.

По вичерпаню нарад, які були на порядку деннім, предс. п. Д. Капітула замкнув засїдане.

Дм. Капітула, гол. предс. Р. Н. Союза,
Мих. Угорчак, гол. рек. секр. Р. Н. С.

ДОПИСИ.

З Jersey City, N. J.

„Не бросите жемчуг между свинія".
(Не кидайте перел межи свинї).
Сл. є сьв. Еванг.

П. Андрейко, відпоручник „Просьвітної Ком." загостив до нас дня 13. с. м. на заповіджене віче в справі просьвітно-шкільній.

В Джерзи Сіти числять нашого русько-українського народу около 3—4 тисячі. Тому і не конче весело було дивитись, що на гали не було більше як 200—300 людий. А де решта? Відповідь на се питане дуже довга і колись історія українського народу в Америці відповість.

Віче отворив п. Милянович. Представив п. Андрейка, змалював в коротких і ядерних словах вагу справи, в якій скликано се віче, та попросив народ, щоб заховував ся по культурному, т. є. без циґарів, криків і т. д. Відтак запропонував вибрати на предсїдателя п. Костецького, якого одноголосно вибрано. Предсїдатель обнявши свій уряд, знова повторив просьбу, щоб не курити. Мимо тих просьб однак в задних рядах почали стріляти „культурні мечки" тай зносити ся клуби диму в гору, наче чорна дощева хмара, яка заповідає бурю. П. Андрейко розпочав свій реферат словами, що не приїхав як краян до краянів в гостину, але що приїхав як член „Просьв. Ком.", та робітник вибраний тим самим народом, до якого зачисляють ся і ті вічевики, що на гали знаходять ся. Зворушаючі були його слова так, що камінь зрушилиб, хоть він твердший від людського серця. Він пояснив досить обширно, що ми поодиноко нічого не можемо зробити, і для того „Просьв. Ком". взялась вести плянову постійну народну працю через скликуване масових віч, на котрих спільно разом скорше зможемо ся порозуміти, тай дійти до бажаної цїли. Спімнув в коротких словах про старокраєві відносини, та порівняв працю наших заморських братів під гнетом Поляків з нашою працею тут в Америці; і на жаль, сказав правду, що наш нарід, хотяй около 40 літ як знаходить ся на вільній американській земли, та хотяй є вже його около 400.000 душ, в порівнаню до инших народів майже нічо не придбав за так довгий час. Америка се край дуже культурний; тут широка воля і свобода. Але для нашого народа те все, як культура, свобода і воля, а навіть і гроші не причинили ся до жадного розвитку, а тільки нас жене до морального упадку. Мусимо змінити ся, подбати про культуру, про просьвіту, так як другі народи. Мусимо лучити ся в великі громади, та не можемо чекати та виглядати від панів доброї гадки для нас, тільки глядіти за помочию у самих себе. Другі народи висше стоять від нас, бо мають просьвіту. В дальших словах пояснював бесїдник програму „Просьв. Ком.", пекучу справу рідної школи для наших дітий, та по двогодинній промові відніс ся з просьбою до народу, щоб вписуватись до Тов. „Просьвіти".

Зі всіх слів п. Андрейка видно аж дуже ясно, за яку тяжку і мозольну працю взяла ся „Пр. Ком." з гол. Видїлом Р. Н. Союза. Єслиб ті пляни увінчали ся успіхом, то тоді певно, що й чужі, культурні народи приняли би нас поміж себе, та не називали нас „европейськими Індіянами".

Не буду тут розписувати ся про се, якими средствами думає послугувати ся „Просьв. Ком.", щоб дійти до переведеня так високої цїли, бо се справа, яка на кождім вічу вже була, або ще буде обговорена. Я тільки навів тих пару слів з реферату п. Андрейка на те, щоб зацїкавити в Джерзи Сіти тих, котрі не були на тім вічу тай на те, щоб ті, котрі були, трохи глубше над тими словами призадумали ся і пригадали собі, кого їм скорше послухати? Чи голосу щирого, чи „проводирів", що народ ведуть на бездорожа.

Опісля забрав слово гол. секретар Р. Н. Союза, п. Угорчак, та так само горячо пояснив в коротких словах ту важну справу, в якій скликано віче, і завізвав присутних до впису в члени „Просьвіти". Аж тут доперва показала ся культура діячів з „народної" церкви. Добре не можна навіть було з'орієнтуватись, як до і через що вчинив ся крик на гали; його піднесли проводирі „народної церкви".

Не варто булоб і згадувати про ту церков, а однак се така справа, про яку пару слів годї не написати. „Шила в мішку не укриеш", каже наша пословиця. З ріжних файтів церковних в Джерзи Сіти витворив ся остаточно гурток людий, який зробив собі „екстра" чартер, тай називає свою церкву „Русько-греко-кат. церков сьв. Стефана і т. д." хоть її офіціяльна назва звучить „Russian Greek Cath. Church". Мимо того її проводирі на всі заставки трублять, що їх церков „народна". Та о сїм низше трохи ширше поговоримо. Тут тільки ще докінчу, що проводирі розкинені поміж народом, счинили крик, лайку, а навіть і до бійки брали би ся, так, що з около 300 людий ледви кільканайцять зісталось, а решта для сьвятого спокою опустила галю. І тому власне на вічу не вписало ся до „Просьвіти" тілько, кілько можна було надіяти ся. Та сему винні таки самі джерзисітські провідники. Єслиб були з початку трохи більше звернули уваги наші щирійші люди, то вже давно було би вичистило ся того боляка зі здорового людського тїла, а так тепер наслідки починають бути видні.

Ту „народну" церков основано в грудни м. р. До неї належить кількадесять членів з бр. сьв. Стефана; то брацтво до Р. Н. Союза не належить та є впрост йому противне. На гали під тою церквою відбувають ся мітинґи бр сьв. Николая, від 4. Р. Н. С., яке числить кількадесять членів і вони зачисляють ся як парохіяни тої церкви.

„Укр. Поступовий Клюб" вже через 2 рази мав ся розбити через ту „народну церков". Та тільки завдяки проворному видїлови ломлять собі тростиси „нар. церкви" зуби о „Поступ. Клюб", хотяй він має клопоти вічно через ту „народну церков", а навіть тримає і терпить в своїм товаристві таких членів, яких инше тов. не тримало би, щоб 4 рази тільки платили, що платять ті члени. Сьвящеником тої церкви є Волощук, виклятий епископом, який навіть з вигляду подібний до Москаля, а лиш приватно говорить на ухо людям, що він є Українець; публично знова в церкві говорить, що Україна, то часть російської землї. Предсїдателем церкви є сальоніст п. Сандович, який все хорує на ту манїю, що він мусить розбити „Клюб Поступовий", або завести його до „народ. церкви"; не допустити за жадну цїну до збираня жертв на „Народний Дім", бо ті гроші не йдуть до його каси, за „бару"; не допустити до заснованя „Просьвіти", бо сальон упаде і т. д і т. д. Про се неодин чув. До помочи має двох братів, які в разї опору умілиб пристосувати „пястуки" непослушним парохіянам або костумерам, про що можна було легко на вічу переконатись. (Правда є і се, що другі 2 братя його суть щирі прихильники народні). Отсе два головні провідники „народної церкви". Про других тростисів нема що згадувати, бо вони суть тільки виконавцями волї тих „двох"; декотрі як з тростисів так і з парохіян суть навіть дуже щирі і порядні люди. Тільки їм брак своєї власної волї на стільки, щоби станути на своїм, тай пізнавши блуд, видерти ся з того багна. Яку школу для малих діточок може дати така „народна церков", про те повинен подумати той нарід, що посилає там дїтий до школи...

Чи знова можливо, щоби декотрі члени належали до „Клюбу Поступового" з тої церкви? Про те також нехай судять товариші клюбові по вічу, яке дало такі слабонькі результати через парохіян з „народної церкви".

Кінчу про ту „народну церкву" отсими словами:

Народе! Роздумай добре, тай сам розсуди, де твоя церква? Бо для провідників тої церкви, котра зове ся „народна", просьвіта не потрібна, бо має свій сальон; бібліотека нї, бо має шафи з пивом, віскою, вином, румом, картами і т. д.; „Народний Дім" то його бара, Клюб для забави, то його пул-тейбл і т. д. і т. д. А може тобі ще треба мувінґ-пікчеру?....

Все є! Є де згубити свій гріш гірко запрацьований, свою честь, свою мораль і все, що тобі найдорожше. Все те добре роздумай і розбери, а узриш як на долони, де твоя церков, де твоя школа, тай станеш як скала при боці та в рядах з провідниками „Р. Н. Союза", та Просьвітною Комісією до спільної праці, а тоді і твій „Народний Дім" і твоя бібліотека і твій Клюб і Просьвіта будуть процвитати; що аж чужі народи будуть нам завидувати. Тому до працї! Щоб не болїли твою душу слова нашого ґенія:

Доборолась Україна
До самого краю —
Гірше Ляха свої дїти
Її розпинають.

Сокиринецький.

З Cohoes, N. Y.

Прошу помістити сих кілька слів в нашій часописи „Свободі". Найшов я в 26 ч. „Правди" донись з Когус, Н. Й., тай пильно дивлюсь, думаючи, що певно що доброго вичитаю у ній: а то цїлком противно! На самім початку згаданої дописи автор той присадив ся що сили, і вилляв на нашого сьвященика і на уряд церковний всю свою жовч; дехто, прочитавши таку „шумну" донись на сьвящ., що робить заколот і розбиває парохію, подумав собі, що се єсть правда, тимчасом то єсть фарисейська, видумана лож. Не стаю тут в обороні сьвящ., лише хочу написати кілька слів до зрозуміня чесним людям в обороні правди і чести нашого руського народу.

Хто читав історію біблійну, то знає, як поступали фарисеї напротив науки Ісуса Христа. Потомки тих фарисеїв знаходять ся між нами, в Когус. Видять, що парохія до ліпшого поступає, тому всюди критикують все те, що не вони роблять, лиш инші люди і плачуть за своїм чесним „Я". Той підлий чоловік, котрий очернює нашого сьвящ., бо за хлїб каменем кидає на него. Бідачиско не видить, скілько сьвящ. напрацює ся для добра нашої парохії, бо коли прийшов до нас о. Пеленський, то застав нашу парохію на березї пропасти; лиш своєю щирою працею збудив парохію зі сну, зорґанїзував людий і парохію поставив на рівнї з иншими. Ще нема двох лїт, як о. Пеленський працює між нами, а при його праци ми зробили великий крок вперед: купили красні дзвони до церкви за $1.300.00, купили три ризи до церкви вартости $300.00, сплатилисьмо $1.000 за лот під будову плебанії, а тепер будуємо парохіяльний дім для сьвящ. вартости $6.000.00; при всїм тім о. Пеленський найбільше положив трудів. Всї люди видять його працю і узнають за добру, лиш ті старозавітні фарисеї (єсть їх щось пів тузина) кричать на цїлий рот: „распни! распни"! Ходять по хатах і підбурюють нарід проти сьвящ. і проти церковного уряду, а перед сьвітом голосять, що сьвящ. „будує Україну" і робить заколот в парохії. Тимчасом вони самі, ті фарисеї, ділять нарід на партії і сїють ненависть між людьми, котрі стоять при своїй вірі і тримають ся своєї церкви. Дехто спитає: хтож се такий, що робить заколот в парохії? Певне ходить тим людям о добро загалу? Се цїлком инакше. Цїлий заколот роблять такі „трохи учені" недоуки, котрих прогнали зі шкіл за неморальне поведене, за розпусту і ин. Вони ідуть між нарід, котрий жиє спокійно і сїють зерно незгоди і роздорів. Люди, котрі передтим жили зі собою в приязни, повстають одні против других, а часто і до нещастя приходить через таких недоуків, які тимчасом в кулак сьміють ся. Отсе є робота платних аґентів, котрі за гроші продали би і своїх родичів, коб лиш було можна. І наш Когус обдарований таким недоуком, котрий від часу до часу понисує ся в „Правдї" своєю брехнею.

Парохіянин — Лемко з під Горлиць.

З Stapleton, S. I., N. Y.

Уже пятий рік, як у Стейпелтонї основано Братство сьв. Михаїла. Се Братство постановило ононї посьвятити фану і зробити баль. Се торжество відбуло ся 30. мая; посьвяченя довершив о. Підгорецький при співучасти нюйорського хору „Бояна". Рівнож прибуло до нас в той день Братство з Байон. При звуках руської музики ми разом вийшли на стейпелтонський двірець на зустріч о. Підгорецького і хору. Ми привитали щиро з тутешним сьвящеником айришським наших гостий і відтак рушили в дорогу. При звуках руської музики ми перейшли назначені улиці а відтак удали ся до айришського костела, де о. Підгорецький став на Службу Божу. Пораз перший загомоніла в Стейпелтонї руська пісня. Костел був битком наповнений вірними синами України. Кождому виступили слези з очий з радости і втїхи. Відтак, по скінченю Служби Божої, о. Підгорецький заохотив людий до згоди і братерства. Опісля наступило посьвячене прапорів, по якім всї наші гості при звуках музики удали ся до галї, де відбув ся баль, на котрім явило ся також много чужинців, котрі не могли натїшити ся і налюбувати забавою Русинів.

Сердечну подяку складаємо на сїм місци о. Підгорецькому, хорови і Братству з Байон. А до всїх тих, котрі ще не належать до нїяких братств кличемо: най ся орґанїзують під один прапор Неньки-України. Честь і слава Вам, Братя і Сестри, за численне прибуте на наше сьвято.

Іван Іванїцький, Проків Бусель.

Просьвітні Збори

в присутности відпоручника Просьвітної Комісії Р. Н. С., п. Д. Андрейка, відбудуть ся в біжучім і слїдуючім місяци в отсих місцевостях:

27-го в Елїзабет, Н. Дж.
29-го в Байон, Н. Дж.
31-го в Стейнелтон, Н. Й.

Серпень:

3-го в Картерет, Н. Дж.
5-го в Оксфорд Форнес, Н. Дж.
6-го в Бавнд Брук, Н. Дж.
8-го в Раріган, Н. Дж.
10-го в Перт Амбой, Н. Дж.
12-го в Трентон, Н. Дж.
14-го в Мілвіл, Н. Дж.
15-го в Бріджтон, Н. Дж.
17-го в Філядельфії, Па.
20-го в Честер, Па.
22-го в Котсвіл, Па.
24-го в Фінїксвіл, Па.
26-го в Потстон, Па.
28-го в Редінґ, Па.
31-го в Алентави, Па.

Колиб у якім плейзї, задля важних причин, зайшла потреба змінити висше назначений день просьвітних зборів — про що треба конечно і заздалегідь порозуміти ся зі мною — тоді дотичний Уряд відділу Р. Н. С., чи Комітет зволить вже від себе подати в „Свободі" вістку про сю зміну дня на просьвітне віче у їх плейзї.

Громади, Братства, Сестрицтва і Товариства, які хотїлиб причинити ся для справи просьвітної яким грошевим датком з власної каси, нехай переведуть дотичну ухвалу еще перед просьвітними зборами, щоби опісля на самих зборах можна вже вписати їх жертву в справоздане і про сю жертву в своїм часї подати в „Свободі" до загального відома.

Дмитро Андрейко,
відпоручник Пр. К. Р. Н. С.

КАЛЄНДАР.

ЛИПЕНЬ.

н. ст.	Дні	Руські сьвята
24	Четвер	Ольги
25	Пятн.	Ілярія, Пр.
26	Субота	Гавриїла Арх.
27	Неділя	6. Сьв. От. Акили
28	Понед.	Володимира
29	Вівтор.	Атиноґена
30	Середа	Марини вмуч.

НОВИНКИ.

Др. Король розпращав ся з москвофілами.

„Прикарпатская Русь" пише: „Як довідуємо ся з достовірного жерела, управа старокуреної „Галицко-русской Рады" на останнім своїм засїданю виключила д-ра Короля із своєї партії, про що повідомлено його письменно. Причина виключеня — явний перехід д-ра Короля в український табор".

Причина, що др. Король пішов в розріз з москвофільською політикою, лежить в отвертім напрямі москвофільства. Др. Король — се типовий „старорусин" і йому, що ціле своє житє, по свому переконаню, чесно напрацював ся для руського народа, нове москвофільство з явним національним самовідреченем в користь „общерусскости", а зглядно великоруської народности, не могло припасти до вподоби. Він хоче працювати для свого народа, для своєї культури. Коли би не безмежне засліпленє, то самі найяркійші москвофіли побачили би абсурдність і шкоду із своєї роботи, коли вони на силу надягають на себе великоруську ношу, співають великоруські пісні і намагають ся говорити великоруською мовою, послугуючи ся українсько-руською мовою лише до демагоґічних цілий в популярних видавництвах і в аґітації за православєм, а не вкладаючи нічого вартного в рідну культуру.

Повени.

І так вже зруйновану Галичину торічними елементарними нещастями, війною і економічною кризою, чекає нове нещастє. Доші і слоти, які від довшого часу безнастанно тревають, викликали в богато околицях повени, які нищать поля тай переривають комунікацію. Перед двома тижнями зупинено рух зелїзниць між Золочевом і Тернополем, Тернополем і Теребовлею, Коломиєю і Делятином, Коломиєю і Свободою Рунґурською, Тернополем і Підвисоким тай між Тернополем і Збаражем, і між Вовковом і Підгайцями.

З ріжних сторін краю доходять тривожні вісти про шкоди, які спричинюють повени.

І так в Коломиї виляв Прут, Млинівка і Чорний потік, заливаючи цілу долішну часть міста. Виливи бували тут що року, але такого не намятають найстарші люди. Зелїзничий і возовий рух на мості над Прутом цїлком здержаний. Мости і містки над Чорним потоком зірвані. Положенє мешканців розпучливе. Вода підмулила цілий ряд домів, положених над Млинівкою. Деякі з них грозять заваленєм. Мешканці утікають, полишаючи ціле майно, бо ратунок неможливий. Коли не устануть зливи, то ціле передмістє, окруженє Млинівкою і Чорним потоком, забере вода.

В Товмаччині вилив Дністер. Всї села від Дубівець до Петрилова в великій небезпеці.

Також в Галичи виступив Дністер з берегів і заняв три четвертини міста і сусїдні села. Доми і худоба стоять в воді, вода пливе через гостинець до зелїзничої стації. Вода забрала сїно з покосів, бараболя гниє. Розпука міщан велика.

Відгомін русофільської православної пропаганди.

Намісництво розвязало громадську раду в Долгім, горлицького повіта. В сій громаді, як звісно, богато селян під впливом русофільської аґітації перейшло на православє, а перед кількома днями арештовано там православного пройдисьвіта Соловія.

Смерть в керниці.

В Максимівці, долинського повіту, старенька 90-лїтна бабуня Настя Тисякова, черпаючи коновкою воду з керниці, поховзнула ся, впала до неї стрімголов і втопила ся.

Важне відкритє.

В паризьких шпиталях від кількох місяців веде проф. др. Тірольєа досьвіди над хорими на тиф пятнистий і черевний. Встрикує їм тифоїдальну сировицю і осягнув знамениті висліди. Недуга, котра давнїйше тревала 40 днїв, тепер тревас 17 днїв і ані один з недужих не згинув, хоч були вони тяжко хорі. Відтак др. Тірольєа вщіплював сю сировицю службі, а кілька тижнів пізнїйше встрикував сїй службі сьвіжу тифну їдь видобуту з екскрементів недужих на тиф. І ніхто з сеї служби не занедужав. Французька академія радить так як віспу, щіпити і тиф; передовсїм при бранці рекрутів повинні то робити, бо підчас маневрів, здає ся, чи не найбільше є вони виставлені на небезпеку тифу з сеї причини, що пють нечисту і нездорову воду.

Операція серця і грудий.

Професор хірурґії у Відни, др. Айзельберґ представив пацієнта, котрий в самоубийчім намірі пробив собі грудну клітку. Ратункова поготова перевезла його на клїнїку. Тому, що стан здоровля швидко погіршав ся, приступлено зараз до операції. По отвореню грудної клітки і винятю одного ребра, спостережено, що серцевий мішок є сильно закервавлений, через що серце бє неправильно. В хвилї, коли перетяли мішок, так, що кров могла дістати ся на верх, серце правильно почало ділати а тим самим і живчик поправив ся. Рану в мішку зашито. По засклепленю її недужий в протягу трех тижнїв виздоровів і вийшов з клїнїки. Але — каже др. Айзельберґ — не завсїгди така операція вдасть ся. На його клїнїцї в останнїм часї оперовано десять таких случаїв, з тих лише пять з добрим успіхом. Про один цікавий випадок оповідає сей професор: коли по операції стан пацієнта став лучший, нагло перестав бити живчик правої руки. Виявило ся, що куля разом зі струєю крови дістала ся до артерій і застрягла під пахою; коли в сей спосіб бючка замкнула ся, мусів живчик перестати бити. Як лише витягли кулю, кров зачала знова правильно кружити.

Кровава борба жандарма з божевільним.

Оноді утїк з кульпарківського заведеня умово недужий Іван Костик і зайшов аж під Городок. В придорожнїй корчмі стрінув його жандарм і хотів яко підозрілого арештувати. Однак Костик опирав ся і підчас суперечки вдарив жандарма ножем в плечі, а сам почав утїкати. Зранений жандарм дав за утїкаючим два стріли, з яких один влучив Костика в руку, а другий в ногу. Постріленний упав, а тодї жандарм спіймав його і заосмотривши себе і Костика тимчасово, відставив його до вязничного шпиталя у Львові.

Заступник міністра фалшівником документів.

З Петербурга доносять, що заступника міністра заграничних справ, Нератова, котрому підчас недуги Сазонова поручено керму міністерства, і директора міністерства Арцимовича поставлено за дозволом царя за фалшоване документів в стан обжалованя. На доказ предложено сенатови зладжену тими господинами копію листа, якого нїколи не було.

20.000 турецьких жовнїрів вмирає з голоду.

Віденські часописи доносять, що західна армія турецька, котрої вождом був Алї Різа паша, а котра тепер стоїть в альбанськім місточку Фієр, прямо завмирає з голоду. Ся армія стоїть там від марця і числить тепер 20.000 людий. То місточко є радше селом, лежить в долинї між горами. Положенє сего війська є страшне. Від трех місяців ніхто не журить ся про тих людий, котрі вмирають з голоду. Нема поживи, але мають доволї горівки. Жовнїри і офіцири пяні вештають ся сюда туда та розносять ріжні недуги. Здорові попали в цїлковиту рівнодушність. Аж в останних днях приїхав там відділ італійського Червоного Хреста.

Альбанці відносять ся до турецьких жовнїрів немилосердно. Не хотїли навіть хати відступити на шпиталь. За лїтру молока жадають по 80 сот. а за фунт хлїба 1.50 К. Жовнїри їдять траву і зела. Много трупів лежить непохованих і затроюють воздух. Оружє продали Турки Альбанцям, котрі нинї грозять, що витнуть турецьких жовнїрів в пень, если турецьке правительство не забере їх до Царгороду.

Біблія в 450 мовах.

Анґлійське протестантське товариство для розширеня сьв. письма недавно видало звіт про свою дїяльність в 1912. роцї. Із звіту видно, що доси переведено біблію на 450 мов. Товариство поширило загалом 7.899.652 примірників. Тепер звернено головно увагу на поширенє сьв. письма в Африцї. Біблія вже переведена на 19 африканських мов; а окремі книги і відривки з біблії напечатано в 112 африканських мовах і говорах.

Образи за 1,800.000 франків.

Недавно відбула ся в Парижи в ґалерії Везіта лїцитація образів зі славного збору мальовил Евгенія Фішгофа. Збірка Фішгофа обіймала вісїмдесять образів школи: італійської, анґлійської, фляманської і голяндської з XV. до XIX. в. За 605.000 франків продано славний образ Івана Стеена „Супруже"; за 229.000 фр. продано жіночу студію Турлїреса. Самі купці говорять, що полотна зі збору Фішгофа купили зі зглядом на „лихі часи" за „несї гроші". Загалом продано вісїмдесять образів за 1,800.000 франків.

О що спорять балканські союзники.

Цїлий сьвіт із здивованєм глядить на балканських союзників, які підняли криваву борбу о висвободженє своїх братів з під турецького ярма, а тепер, по осягненю побіди, поступають як грабіжники, що не вміють подїлити ся добичию. Щоби зрозуміти причину і суть суперечки, треба розглянути ся в успіхах і претенсіях кождої із союзних держав. Найважнїйшою точкою спору між Болгарією і Сербією є Македонія, якої більшу часть заняли Серби, хоч населенє переважає в нїй болгарське. Тому домагає ся Болгарія, щоби Сербія повернула їй міста Монастир, Прілєп і Охриду з околицями, які на основі передвоєнного союзного договору повинні належати до Болгарії. Сербія відповідає, що сей договір був тїсно звязаний з військовою конвенцією, після якої Болгарія повинна була вислати до Македонії 100.000 війська. Тому, що Болгарія сеї постанови не сповнила, отже й договір стратив обовязуючу силу так, що тепер подїл здобутих областий повинен довершити ся не на основі союзного договору, але на основі довершених подій. Сербія замість 150.000 війська, до чого була обовязана договором, вислала в поле 410.000 людий, а з другої сторони не одержала Альбанії, виходу на море, так, що коли би ще мусїла зречи ся в користь Болгарії західної Македонії, то її здобутки не стояли би в ніякій пропорції до понесених жертв, а відносини сил між нею а Болгарією виявили би ся ще некориснїйшими, як перед війною.

Очевидно Болгарія протиставить сим арґументам свої арґументи, з яких найважнїйший, а при тім дуже слушний, а іменно, що Болгарія вислала в поле також о много значнїйші сили, чим була зобовязана договором, бо 500.000, місто 200.000 людий і що то вона власне розбила найбільші турецькі сили без чого ні Серби, ні Греки не були би взагалї ніяких побід віднесли.

Щоби дати ясне зображенє про предмет спору між союзниками, подаємо зіставленє областий балканських держав і областий здобутих тими державами, а також подїл тих областий після домагань окремих союзників:

Поверхня і населенє балканських держав перед війною. Поверхня в квадратових кільометрах: Болгарія — 96.346; Сербія — 48.550; Чорногора — 9.290; Греція — 64.657.

Населенє в тисячах: Болгарія — 4.337; Сербія — 2.979; Чорногора — 270; Греція — 2.631.

По війнї.

Здобуті области в квадр. кіл.: Болгарія — 59.000; Сербія — 60.000; Чорногора — 5.000; Греція — 30.000.

Подїл добичі після домагань Болгарії: Болгарія — 87.000; Сербія — 26.000; Чорногора — 7.000; Греція — 11.000.

Подїл після Сербії і Греції: Болгарія — 61.000; Сербія — 36.000; Чорногора — 7.000; Греція — 27.000.

Величина кождої держави після пляну Болгарії: Болгарія — 183.000; Сербія — 75.000; Чорногора — 16.000; Греція 76.000

Величина після бажань Сербії і Греції: Болгарія — 157.000; Сербія — 85.000; Чорногора — 16.000; Греція — 92.000.

Число населеня кождої держави в тисячах: Болгарія — 6.600; Сербія — 4.190; Чорногора — 500; Греція 3.500.

Як зовуть себе балканські союзники?

Один з російських дневників подає, що балканські союзники, запитані один про другого, ось які дають відповіди: Грек: Болгари? Грабіжники! Голота — Серб: Болгари? Продавці, обманці! — Болгарин: Серби? Зьвірі а не люди; Турки ангели в порівнаню з ними. — Македонець: Греки, Болгари, Серби? Опришки, дикуни! — Чорногорець: Всї розбишаки!

Згаданий російський дневник не помістив однак, як висказують ся союзники про Росію. А се було би вельми цікаве.

Хиба в Росії можливе...

Російська часопись „Современное Слово" подає з часописи „Кама" анекдотичну подїю, характеристичну для російських відносин. В пов. сарапурськім зібрані на волостних зборах селяни, порішили одноголосно таке: „Ми низше підписані, рішили празнувати сьвято сьв. Михаїла Архангела не 8 падолиста, як випадає, але під конець лїта".

Земський начальник, який одержав таке рішенє, зачудував ся:

— Що за нїсенїтниця...

— Зовсїм ні, високоповажаний пане. Ми се обдумали.

— Щож ви обдумали? Чи можна переносити осїнне сьвято на лїто?

— А то тому — не збиті з пантелику відповіли селяни — що обходженє сьвята в осени є дуже недогідне для нас. Тодї богато пяних замерзає, що в лїтї не може лучити ся.

Так отже, не могучи усунути пияньства, рішено усунути сьвято!...

Ювилей пального оружя.

Сего року буде сьвяткувати Европа 600-лїтний ювилей пального оружя, про котрого ужитє згадують по раз перший женевські річники з року 1313. Найстаршим ручним оружем пальним є рушниця, яка складала ся з зелїзного цилїндра, який уходить до дула, а порох запалювало ся льонтом. В 1324. р. заведено такі рушниці в Мецу, р. 1326. у Фльоренції, а 1345. в Моґунції. Від сего часу оруже щораз більше улїпшувано і не є виключеною річию, що небавом будемо мати карабіни, що набивати ся будуть стрілами автоматично.

Просьба о дозвіл на три жінки.

Один чоловік, іменем Домінік, котрий мав охоту жити з 3 жінками, звернув ся до королївської палати в Берлїнї з урядовим поданєм, в котрім просить о дозвіл оженити ся з 3 жінками. Мотиви, які він подав, звучать ось так: „Катерину Мельцер люблю вже від 7 літ і обіцяв її з нею оженити ся. Але що я не міг довший час найти працї, тож заняла ся мною одна далека своячка і давала менї, зглядно усїм нам троїм ціле удержанє. Третою є Ядвіґа Бекер, котра мене дуже любить. Всї три вони знають про отсю мою просьбу і годять ся на неї. Думаю, що я повинен дістати дозвіл на женитьбу з тими трома, бож праціть праотець Яків мав 4 жінки, а все таки Господь на нього не прогнївав ся". Річ ясна, що такій просьбі власти відмовили. В кождім разї не знати, що тут цікавійше, чи його охота жити аж з трома жінками чи його щастє до гарного полу. Найдивнїйше тут хиба се, що найшли ся на сьвітї аж три жінки, що не є заздрісні.

Ювилейні марки з портретом Івана Франка.

З нагоди 40-лїтного ювилею лїтературної і громадянської дїяльности Івана Франка видало товариство „Академічна Громада" у Львові ювилейні марки Івана Франка в цїнї по 2 сот. за марку, сповняючи ось так жаданє загалу нашого студентства і цїлої української суспільности. Марки представляють ся дуже гарно. Серед артистично виконаної обвідки в двох красках одним з наших молодих артистів, видніє портрет Ювилята. З огляду на те, що наклад невеликий, а цїна марок також мала, повинні посьпішити ся з замовленями сих марок передовсїм комітети для сьвяткованя ювилею письменника, як також книгарні, інституції та приватні люди. Чистий дохід з розпродажі марок призначений на ювилейний дар Івана Франка. З замовленями треба звертати ся на адресу: Іван Нїмчук, ст. університету, Львів, Супінського 21. (Академічний дім.)

Розправа короля Альфонса за мілїони.

В французькім місточку Ст. Ґоден ведеть ся тепер незвичайна розправа. Тому кілька лїт помер дивак Альфонс Сапене, а мілїонове своє майно записав еспанському королеви Альфонсови. Сестра померного, по довгих переговорах з мадридським двором, коли переконала ся, що король не гадає зречи ся великої спадщини, виступила проти короля з процесом, щоби уневажнити завіщанє на сїй основі, що тестатор, котрий хорував на манїю великости, не мав права розпоряджати своїм майном. Адвокат короля на судовім засїданю, бажаючи успокоїти французьку опінїю, котра не хоче, щоби мілїони Сапене перейшли до Еспанії, заявив, що король хоче за сю спадщину уладити величаву санаторію в французькій клїматичній місцевости Сіпон. Суд відложив виголошенє вироку.

Властителька каруселї людоїдка.

В Котбус (коло Берлїна) почала ся дня 26 м. м. розправа проти властительки каруселї, Лїни Кекеріц, яку обжаловано, що сокирою вбила свого любовника, робітника Карла Фрелїха, тіло покраяла, дещо спалила а решту зїла. Обжалована має 36 лїт і від 8 лїт вдова. Вже по смерти її чоловіка ходили чутки, що вона його убила. Пізнїйше приймала вона до себе на харч мущин, між ними і робітника Фрелїха, з яким війшла в близші зносини. Наразі пропав Фрелїх. За якийсь час чути було з дому Кекеріцової неприємний запах. Дим з комина заносив спаленим мясом і кістьми. При слїдстві найшли останки спалених костий, закровавлену сокиру і мішок. В спальни була велика калюжа крови. Коли ствердили, що кости дійсно людські, призвала ся Кекеріцова, що вона спалила тіло Фрелїха на його власне бажанє, а він пововнив самоубийство. Се бажанє мало бути списане на картці, але картки не найшли. При слїдстві Кекеріцова зізнала, що Фрелїх у суперечці кинув ся на неї з сокирою, вона боронила ся а потім забрала ся. Коли вернула, застала Фрелїха з підрізаним горлом. По двох днях трупа спалила. Призвала ся, що серце насолила і вємажила на смальці та зїла, щоби тим способом запанувати над невидимими силами.

РОДИМЦЇ! ЯВЛЯЙТЕ СЯ ЧИСЛЕННО НА ВІЧАХ, УСТРОЮВАНИХ ПРОСЬВІТНОЮ КОМІСІЄЮ Р. Н. СОЮЗА!

„SVOBODA“ (LIBERTY)
THE RUTHENIAN WEEKLY
Published every Thursday at
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

JOSEPH SIETKEWICZ, editor.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

A. SAWKA, manager.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Terms: Two dollars a year.
Single copy: 5 cts.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

Оплачувати ґазету треба •все́гда з гори.

Гроші треба посилати в реджістрованім листі, або через експресовий або почтовий мoнi ордер. Мoнi ордер, то є грошевий переказ, котрий дістанете від почтара або аґента на експресовім офісі, пішліть на нашу адресу, бо без того ми не годне гроший дістати.

Дописи просить ся писати лишень на одній стороні картки. Дописи, непригожі до друку, нищить ся, наколи з гори не було зазначено, що жадає ся їх звороту і не було залучено марок на зворот.

По галицьких виборах.

Львів дня 7-го липня 1913 р.

Читачам звісний вислід виборів до галицького сойму з сільської курії. 30 українських послів, 1 „староруснн“ Король, котрий зложив заяву, що буде спільно йти з Українським Клюбом у всіх справах, а кромі того один-одинокий „москаль“ Марков — разом 32 „руських“ послів.

Як небудь уложать ся відносини на будуче, то вже тепер можемо ствердити, що український нарід в Галичині вийшов побідником на цілій лінії. Від 60 років минувшого столітя не мали ми ще т і л ь к и і т а к и х послів в галицькім соймі. Довголітна борба з польсько шляхоцькими переможцями, політичне освідомлене і вишколене українського народа — се ті чинники, які спричинили нашу побіду. Легко мож собі уявити сю радість, яка запанувала в цілій Галичині між Українцями. Се історична хвиля в житю нашого народа, а сю нашу радість поділяють певно й всі Українці в Америці та Канаді.

Здало би ся принайменше загально обговорити сї вибори. Звичайно уряд теророзував наших виборців, а сього року стало ся инакше. Іменований без вілома Польського Кола намісник Коритовський видав приказ, щоб вибори відбули ся як найбільше законно. В деякі округи приїхали жандарми аж з Чехії, бо там вони привчені вже до безсторонности. Одначе инша річ з намісником а знова инша зі старостами. Сї повітові башибжуки, звязані особистою приязнию з польськими кандидатами, переважно дідичами, не могли ніяк занеректати давних розбоїв. Бачите: натура тягне вовка до ліса. За те наші повітові орґанізації мусїли доложити всяких з'усиль, щоби протиділати всяким панським забаганкам. З окрема допильновано кождого села при правиборах і крок за кроком слїджено поступоване противників. На цілій лінії видко було польсько москвофільський союз і тому борба була нелегка. Сей власне союз Поляків з москвофілами був причиною упадку кількох наших кандидатів, передвсїм нашого найстаршого парляментариста Ю л і я н а Р о м а н ч у к а в долинськім повіті. Всї москвофіли, з виїмком двох, голосували тут за польським кандидатом через три рази. Стало ся щось так болючого, що ще тепер не мож отрясти ся з пригноблюючого вражіня — одинока неприємна мельодія в теперішнім концерті.

Кромі долинського округа треба би спинити ся над декілька иншими повітами. І так: в Жовківщині не ставили Українці свого кандидата, але поперли кандидатуру дотеперішного посла Михайла Короля, котрий послїдними часами йшов рука в руку з Українським соймовим Клюбом. Переконаня д-ра Короля суть звісні: він почуває себе Українцем, лише не хоче приймити назви.

Золочівщину здобув сьвітло адвокат др. Теодор Ваньо проти всякого рахунку як нашої так і ворожої орґанізації. Хто знає одначе сю неструдженість і ґеніяльний прямо орґанізаційний хист нового посла, сей міг вірити, що др. Ваньо, коли підняв ся кандидатури, мусить здобути округ. І доказав свого: мандат з колишнього найпевнїйшого нашого повіта, утрачений ще в 80. роках XIX. віку на користь то їпного всемогучого през‑еса Кола Польського Аполінарія Яворського, дістав ся мабуть раз на все в українські руки.

Бундючного ґр. Скарбка в Рудеччині лідора „російської орієнтації“ серед вшехполяків, повалив „простий хлоп“ п. Гринь Тершаковець. На грошевий терор ґр. Скарбка,— котрий заявив, що продасть село, щоб повалити хлопа,— відповіджено хлопським терором і показало ся, хто сильнїйший: ґр. Скарбек провалив ся як довгий.

Найінтереснійший був упадок „реґіментаржа“, голови „Ради Народової“, найзавзятійшого ворога українського народа п. Тадеуша Ценського. Сей пан, що цілі десятки літ хвалив ся, що має „зауфане руского хлопа“, хотів показати, що вийде аж в двох округах: в Заліщиках і в Бродах. Такого терору, який розвинули Ценського посіпаки в обох округах, не було ще в Галичині. За голоси плачено по 300 корон, а за само відступлене від голосованя тих, котрі не дали ся приєднати, плачено по 80 корон. Льокалї виборчі нагадували нам образки з оповіданя Мартовича „Хитрий Панько“ *). Виборців наших відстрашувано від голосованя або прямо не допускано до льокалю. Особливо в Бродах, де наш кандидат п. Корнеля мав запевнених 108 голосів, а по нім йшов що йно Ценський, а опісля русофіл Марков, зроблено чистий розбій і п. Корнеля олинив ся аж на 3 місци. Ценський, певний побіди, приготовив величавий бенкет, а перед другим голосованєм був на стільки безличним, що хотів жертвувати на „Рідну Школу“ кільканайцять тисяч корон, щоб в той спосіб купити наші голоси. Сей цинізм роз'ярив до решти і так вже обурених наших виборців.

В мить заключено компроміс з москвофілами, Марков дав слово чести, що піде солїдарно з Українським Клюбом і не буде виступати проти гр.-католицької церкви. Иншого виходу не було: з двох лих вибрано менше лихо і гордий та бундючний родовий шляхтич провалив ся соромно; власний його союз з москвофілами викопав йому гріб. Москвофільські виборці, котрі передтим кинули клич: бyком зі села Українців, переконали ся, що ми ніякі запроданці. І треба було бачити, як ці обаламучені селяни, що давнїйше робили засідки на Українців, тепер прямо били чолом перед нашими людьми; хоч Українці сьвідомі, що не мають свого посла, одначе мають сатисфакцію, що „упав гордий Лях“ — як кажуть брідські хлопи. Певно мож сказати, що впав сей Лях раз на все в Брідщині. Так само впав Ценський і в Заліщиках.

Богато цікавих моментів було в кождім повіті — але годі все описати. Одно нас тішить всїх: в Галичині побідила раз на все українська ідея, а за тим підуть і дальші здобутки.

С. Д е м и д ч у к.

*) Се оповідане було поміщене у попереднім (29) числї „Свободи“ п. н. „За громаду“.

ГОСПОДАРКА В НОВІМ Р. Н. СОЮЗІ.

V.

Дуже влучно схарактеризував конвенційні обради один з присутних на конвенції делеґатів. Ся характеристика находить ся у віршу, поміщенім в 27. ч. „Народної Волї“, який редакція згаданої часописи надрукувала в рубриці „Надіслане“, назвавши його гумористичним описом послїдної конвенції Р. Н. Союза. Сей вірш має назву „З Конвенції“, а зміст його такий:

До Ню Йорку на конвенцію з'їхала ся [дружина,
Взяли уряд вибирати мов та дика зьві[рина...

Став си Хиляк на бальконі,
Плещуть йому всї в долоні,
Що за ним, гейби за ґрафом,
Прийшла „свиня“ телеґрафом...*)
Хиляк „свиню“ оглядає
Тай до неї промовляє:
„Нехай тоє кождий знає,
„Що за мене нарід дбає,
„Подивіть ся, делеґати,
„Такий гонір варта мати!
„Даруєте „рильце“ менї —
„Покажу го своїй женї
„Най і она тоє знає,
„Що мя кождий тут кохає“...

Тай Бабій ся обзиває,
Грубим басом промовляє:
„Тай для мене тут є чаша:
„Оковити повна фляша;
„Для них голова свиняча,
„Менї паруха смердяча.
„Хоч за баров досить маю,
„Яйце з вином поликаю...
„Тай всем мокрий як той мельник,
„А зі мнов Іван Пустельник,
„Що свій відділ заступає,
„Качки стрітом зaганяє.
(Як тра сьвідка — єсть нагода:
Видів Михайло Провода...)

Та покиньмо, знов до діла,
Яка справа була мила...

Обібрали за гетьмана
Свого Тишка поліцмана,
А він робить так на ґалї,
Як в російськім криміналї...“
Сьвятих в купу наганяє
А грішників розганяє:“
„Проч на гору, не на ґалю!
„Бо я уряд вибираю!
„Що за річ знов за погана:
„Ви хочете знов Ардана?
„Як возьму знов на вас бука
„Дам я вам і Семенюка...
„Маю тепер добре зїля,
„Не буде вже більше Беля.
„Я є тутка бос готовий,
„Мусить бути О. Косовий.
„Моє імя Іван Тишко —
„Мусить бути назад Гришко,
„Бо я собі джентелмен,
„Ще й на ґалї полісмен.
„Кричу на всїх, голос маю
„І сам уряд вибираю!

— Зачекай-но, Тишку, друже,
Бо нас болить тоє дуже!
З'їхали ся делеґати,
Ми порядок мусим мати!
З правдов мусим поєднатись
Тай до діла ссйчас взятись.
Не поможуть крики, гуки:
Нехай прийдуть Семенюки
Тай порядок буде з нами;
Нехай прийдуть ті Ардани.
Тодї справа буде мила,
Як йно прийде до нас Беля.

Делеґати розважають,
З ким до діла тепер мають...
Хто провинив, нехай скаже —
Тут ся правда внет покаже...
Розважають на то люде
І порядок зараз буде...

Гукнуть нараз делеґати:
„Новий уряд вибирати!
„Хто провинив, нехай буде,
„Вибираймо инчі люде!“
Делеґати поєднались
Инчий уряд обібрали,
Кого знали, полишили,
То они ся не змилили...

Ось така то була справа,
Що хоч була і неслава:
Посварились, поганьбились
Але вкінци помирились.
Хай же буде спокій нинї,
Бо ми бідні на чужинї,
Анї свата анї тата.

Ми тут разом рідні братя.
Знов до діла всї берім ся,
До Союза всї горнїм ся,
Нехай кождий тоє знає:
Наша Русь ще проживає.
Гукнїм разом що не міра:
„Ще не вмерла Україна!“
І народна воля буде,
Бо ми єще руські люде!

Написав Тимко Милещук, уневажнений делеґат з ґалерії, член Р. Н. Союза відділ 98. З товариства „Вільність в Америці“. Ню Йорк, Н. Й.

*) Тут мова про свиньску голову, яку хтось (в натурі) прислав був експресом бувшому місто-голові. (Прим. ред. „Н. В.“).

ГАЛИЦЬКІ ВИБОРИ ДО СОЙМУ.

Русофіли-москвофіли пішли на службу Полякам.

Перед нашима очима розіграла ся в старім краю дуже важна подія, котра, як немож ліпше, осьвітлює нам, хто се ті русофіли-москвофіли; до чого вони стремлять, з ким ідуть; хто стає в обороні руського народа і за ким наш нарід руський пішов.

Маю на думці галицькі вибори до сойму, які відбули ся 30. червня сего року. На 32 руських послів із сельських округів руський нарід вибрав 31 Русинів-Українців (між них зачислено вже і д-ра Короля, котрий довгі роки був вождом „твердо русской“ партії а тепер прилучив ся до Русинів-Українців), а лишень одного чистого русофіла Маркова і то завдяки помочи Українців. Ті вибори суть так важні, що гріхом було би не сказати кілька слів про їх значінє.

Щоби зрозуміти їх добре, треба пригадати собі, чому краєвий сойм розвязали і чому відбули ся нові вибори. Хоч в Галичині є майже тілько само Русинів що і Поляків, то всяка власть і уряди суть в руках Поляків. Ліпші місця по урядах, школи, всяка поміч з краєвих податків — все те мають Поляки, а для Русинів самі останки. Для Русина оставало платити лиш податки і додатки до податків — і то було все право, яке він мав. Рідко коли який Русин дістав ся на висше місце, хиба вже не було під рукою якого Поляка, словом — Поляки мали легкий доступ всюди, а Русинам приходило ся тяжко. Русинів-учителів по селах, скоро який став просьвічати людий, щоби чи то лучили ся в хліборобські спілки, ходили до читалень, не ходили до корчем та не марнували своєї кервавиці, сейчас такого карали і переносили між Мазурів, щоби лиш своїм братям не отворяв очий та не вказував на причину їх нужди. Поляк мав всюди правду, і в старостві і в раді повітовій, а Русин нігде.

В краєвім соймі, який рішає о всім тім, як о школах, чи має бути польська чи руська, о дорогах, о цілій господарці краю, на 160 послів було всего 21 руських послів вибираних і 3 епископів, котрі без вибору засїдають в соймі, отже разом 24 Русинів, а все решта — Поляки. Між руськими послами було при кінци 16 Русинів-Українців а 5 русофілів-москвофілів. Після права Русини повинні би вибрати 46 послів із руської, східної Галичини, але Поляки, маючи в своїх руках всю власть, ріжними штучками виходили послами в чисто руських повітах, а потім єще хвалили ся, що руський нарід волить вибирати своїми заступниками-послами Поляків, чим своїх Русинів. Були такі часи, коли Русини могли вислати до сойму всего 10 своїх послів, а все решта загарбували Поляки. Та наш нарід поволеньки став приходити до розуму. Спізнав, що лиш посол Русин стане в його обороні. Переконав ся, що за дреглї і ковбаси, за пиво і віску або пятку чи десятку, яку діставав від Поляка за голос, щоби на него голосувати, опісля в десятеро на нім відбивало ся. Бо ні школи, ні доріг, ні права і правди не міг ніколи добити ся; замість до ліпшого чим раз більші тягарі спадали на Русинів. І вже в передпослїдних виборах до сойму за часів намісника Потоцкого, котрого забив наш герой Січинський, хоч які страшні шахрайства і насильства на приказ того намісника Потоцького діяли ся, навіть кров руського виборця поляла ся, то помимо того всего наш нарід вибрав 20 послів Русинів, між котрими було з початком 1908. р. Русинів-Українців 12, а русофілів 8. По році умер один Поляк і двох русофілів а один сам уступив і на місце їх руський нарід вибрав чотирох Русинів-Українців, так що при кінци минувшого сойму було 16 Русинів-Українців а 5 русофілів.

Позаяк Поляки щонебудь в соймі ухвалювали, все робили на свою користь а на шкоду Русинам, руські посли сказали Полякам так: Позаяк ви не хочете сповнити найсправедливших наших домагань і все робите на нашу погубу, так довго не дамо вам радити і щонебудь ухвалювати, доки не згодите ся дати нову реформу до сойму і то таку, щоби Русини могли вислати більше послів, що їм по справедливости належить ся. А що наших послів було з початку лиш 20, опісля 21, не вчисляючи до них руських епископів, а до того між послами було 8 а при кінци 5 русофілів, котрі головно при помочи намісника Потоцького дістали ся до сойму і задлятого не хотіли іти разом з Русинами-Українцями проти Поляків та гнївати своїх хлїбодавців, тому Поляки сьміяли ся з грозьби Русинів-Українців. Казали собі: як може таке маленьке число послів загальмувати обради сойму. Наші посли не настрашили ся борби і взяли ся до обструкції т. є. спинювати обради. Знали, що криком нїчо не вдіють, бо і так довше як один день не були би в силї кричати, а тут треба було спинювати хоч би тиждень або і місяць. Отже руські посли поприносили з собою до сойму ріжні труби, свиставки, тарабани-бубни, деркачі, дзвінки а навіть один великий дзвін і при помочи тих інструментів счиняли такий страшний, некольний галас, що в салї і слова не можна було чути. Наші посли обструкціонїсти позатикали собі уха ватою, щоби з надмірного галасу не углухнути і вели свою роботу безвпинно дальше. Поляки казили ся зі злости, але нїчого не могли вдіяти, бо посла не сьміє ся зневажити, а Русинів-Українців хиба на силу треба би було витягнути з салї. З початку Поляки вдавали про око, що ся некольна музика не перешкаджає їм в обрадах. Що мав який посол сказати, написав се на письмі і давав переписати стенографові і так один рік ухвалювали в соймі. Але так довго не могло тревати. З початку Відень дивив ся на то все через пальці і сповняв слїпо волю Поляків. Але з часом обструкцією Русинів-Українців заінтересував ся сьвіт. Як на яку комедію з'їзджали ся дивити на галицький сойм, і подивляли завзятість, з якою бідні Русини мусїли боронити ся перед захланностию „браці Полякуф“, — і стали описувати по своїх часописях. Під враженєм тим і Відень і цїсар сказали: Русинам діє ся кривда, Поляки мусять згодити ся на нову реформу до сойму. — І стали поза соймом радити представителї руські і польські над новою реформою.

Але що найцікавійше було в часї тої обструкції. Коли Русини-Українці з нараженем свого житя мучили ся день і ніч, як ті жовніри на варті міняли ся, щоб не ослабнути, то русофіли, ті „тверді русскіє“, як вони себе перед простим народом називають, — цілий час сиділи тихо, а ні, то виходили з соймової салї, а в своїх часописях представляли Русинів-Українців як дикунів. Що-ж Русини мали робити, коли жадні слова нї просьби не могли зрушити затверділих в ненависти Поляків. Русини мусїли хопити ся такого оружя. І се помогло!

Під натиском з Відня Поляки стали радити з Русинами і по довших торгах згодили ся на посередну реформу, не таку, якої домагали ся Русини, анї знов не таку, яку би хотіли завести Поляки. Досить, що Русини мали дістати 61 послів, т. є. нецїлу трету часть всїх послів, бо більше годї було виторгувати. До тепер на одного Русина припадало 6½ пів Поляків а від тепер не цїлих 4. Кромі сего після тої реформи Русини мали вибирати самі своїх послів окремо, а Поляки окремо своїх. До тепер в чисто руських повітах при помочи шахрайств і перекупств, ковбаси, віски і гроший виходили послами Поляки, або вибирали таких, що ішли їм на руку. А від тепер то все мало устати! Поляки не могли би пхати ся між Русинів. Тай ще другі важні справи порішено так, що єсли би се ухвалено в соймі, на якийсь час усунуло би ся ту непотрібну взаїмну борбу.

Та коли мало прийти до ухваленя такої реформи в соймі, перші проти неї виступили вшехполяки, найбільші вороги Русинів, за ними польські епископи і польські дідичі зі східної, руської Галичини. Вшехполяки і дідичі скрикнули, що нова реформа дає Русинам за богато прав. Та найгірше їх боліло, що від тепер не будуть могли пхати ся в руські повіти і при помочи розбоїв, віски і ковбаси виходити в посли „од рускеґо люду“. Їм до помочи станули польські епископи, мовляв: нова реформа грозить католицькій вірі і церкві. Щоби закрити свою ненависть до Русинів, не побояли ся польські епископи над'ужити свого високого становиска і поваги сьв. віри. Длятого, що і бідний нарід діставав більші права, ставав хоч в приближеню рівний дідичам, а тим самим хоч в части усувало ся ту несправедливість, польські епископи крикнули: не допустити до такої реформи! Длятого, що від тепер Русини могли би самі вибирати своїх послів і то Русинів, а ріжні зайди-мазури мусїли би враз з жидками вибирати свого посла, польські епископи крикнули: се не по католицьки! Бо не буде між ними Русинів і не буде кого обдирати, не буде в кого красти голосів, щоби вибрати якого польського панка! Конець привилеям польським каплїчкам на Руси!..

І в тім ще одна цікава річ! З тими польськими загорільцями, з польськими шляхтичами-панами і епископами злучили ся наші русофіли-москвофіли. Так і русофіли станули проти реформи! А чому? — спитаєте. Чи може русофіли побачили, що і та реформа кривдить Русинів і хотіли бороти ся за лїпшу? Та де там! Коли Русини-Українцї в минувшім соймі всї свої сили напружали, щоби змусити Поляків згодити ся на нову реформу, вони сиділи тихо, або підсьміхували ся та позирали в сторону Поляків, немов казали їм: дивіть, які ми спокійні та статочні! допоможіть нас вибрати в послів, ми не будемо справляти вам таких гірких хвиль! — А тепер, коли Поляки мусїли були попустити і уміркованї з них згаджали ся дати нам більше прав в новій реформі, наші русофіли стали в один ряд з вшехполяками, польськими епископами і дїдичами-панами, найбільшими ворогами руського народа проти тої нової реформи! А причина, чому вони злучили ся з найбільшими нашими ворогами, була ся, що від тепер після тої нової реформи Русини самі окремо вибирали би своїх послів, отже русофіли знали, що наш нарід їх покине і не вибере їх більше в посли, як тоє найлїпше тепер показали! І всї ті вороги реформи заявили, що не допустять в соймі до переведеня ухвали на нову реформу. Не було иншої ради, як сойм розвязати і розписати нові вибори, нехай сам нарід скаже, чи хоче реформи чи нї. І наш руський нарід сказав голосно на цїлий сьвіт, що бажає реформи, а своїми голосами посьвідчив, як не мож лїпше, кого уважає своїми правдивими заступниками. Помимо страшних над'ужить і шахрайств, помимо великих перекупств (Поляки платили за голос 100, 200 і 1000 корон, щоби в послїдне ратувати ся), Русини станули твердо і вибрали 32 послів, т. є. о одинайцять більше, чим їх мали в попереднім соймі. В чотирох округах упали наші руські кандидати лиш одним-двома голосами і то лиш через зраду русофілів-москвофілів, котрі віддали голоси Полякам або навмисне від голосованя відтягнули ся!

Так в Долинї весь сьвідомий нарід станув лавою і віддав 111 голосів на сиволосого провідника Романчука (тільки само назбирало ся, що пішло за польським ксьондзом за віску і дреглї), а лиш русофіли, котрі своїми голосами могли дати побіду Русинам, віддали свої голоси на свого кандидата Гецева, або таки на русиножера Поляка, лиш щоби повалити Русина, а помочи вибрати польського сьвященика! Яка мусїла бути в тих людях ненависть і засліпленє, який брак любови до своєї руської землї і народа, коли, хотяй виділи, що всї чеснї Русини віддають голоси на руського кандидата, щоби повалити польського, вони не пішли слїдом їх. Три рази відбувало ся голосованє і аж за третим разом завдяки зрадї москвофілів вийшов Поляк в чисто руськім повітї! Так само стало ся в Скалатщинї, Мостищинї і Самбірщинї! А в зах. Галичинї на Лемківщинї, де мали до вибору між самими Поляками, віддали свої голоси на сторонників польських епископів!

Якже инакше поступили виборцї Русини-Українцї. В Брідщинї виступало трьох кандидатів: Русин-Українець Корнеля за реформою; русофіл Марков і вшехпольський вожд Цєнський, оба противники реформи. При першім і другім голосованю розділили ся голоси: Корнеля дістав 67, Марков 78, а Цєнський 116. Перед третим тїснійшим вибором межи Марковом а Цєнським п. Марков прирік, що в соймі буде за реформою і що не буде нападати гр.-католицької церкви і так завдяки Українцям вийшов послом Марков 126 голосами проти 108, які впали на Цєнського. Тепер порівнайте одно з другим! Хто йшов на руку Полякам?

Наш нарід вже пізнав ся, хто се такі русофіли, члени тої „твердої русской" партії, як вони себе люблять називати — і відвернув ся від них. Хотяй в кождім руськім окрузї виступали проти русько-українського кандидата і Поляк і русофіл, то всї чеснї Русини віддали свої голоси на Русина-Українця, а на москвофілів падало по 2, 3, 10, 20 голосів, лиш в 7 округах впало більше, около 50 і кілька, підчас коли на Русинів-Українцїв — по 100 і більше голосів. З того видите, кого наш нарід уважає своїми представителями і оборонцями своїх прав!

А що робота Русинів-Українцїв є чесна, що лиш Русини-Українцї стають в оборонї Русинів проти Поляків, пізнав тоє і др. Король, голова „твердо-русской партії" і станув враз з Українцями і злучив ся з ними. Плюнув на русофілів, бо будучи межи ними, на власні очи переконав ся, що нинїшні русофіли служать за гроші Росії і слїпо слухають її розказів. Щоби пошкодити Русинам-Українцям, а тим самим цїлому нашому руському народови, не боять ся, вже стид стратили, і злучити ся з Поляками, якраз з найбільшими нашими ворогами! І наш нарід, хоч поволи, а вже спізнав правдиву вартість русофілів. Спізнав їх двоязичність, котрі самі між собою, коли їх простий нарід не чує, висьмівають ту нашу руську бесїду, яко хлопську, яко таку, що нею не треба нї в книжках писати нї в школах учити, а забагає ся їм бесїди панської московської-великоруської! І все, що московське, то миле: і віра і пісня і бесїда і одїж; любійше їм все чуже, чим своє рідне. Лиш щоби тримати при собі простий, малообразований нарід, мусять писати його бесїдою, хоч їм се і не любо, але щож, инакше лишили би ся самі без народа. Така хвиля зближає ся в краю, до того самого прийде і тут в Америцї: скоро наш нарід покине працювати на корчми, а возьме ся до науки.

о. Д. Хомяк.

„Увеселенія ради".

Уважаємо собі за обовязок познакомити наших читачів з одною „високо умораьняючою" статею, яка находить ся на першім місци олифантської „Правди" (гл. ч. 26 з дня 10. липня с. р.). Ся статя не має властиво нїякого заголовка, а зачинаєть ся просто отсими словами:

„Мы получили въ вторникъ м. т. таку телеграмму: При выборахъ до сейму выбраный изъ русско-народной партіи одинъ д-ръ Димитрій А. Марковъ. Въ жолковскомъ округѣ выбраный д-ръ Михайло Король, пойшовший на службу украинцямъ. Украинцевъ выбрано 30, въ томъ числѣ 7 селянъ".

Подавши відтак за „Свободою" ту телеграму, яка наспіла до нас від п. Демидчука, редакція „Правди" додає від себе ось такі коментарі про вислїд соймових виборів в руських округах східної Галичини:

„Мы надѣялись того! Мы знали, що тяжко, дуже тяжко буде русскому народу сбороти сполучены силы мазепинцевъ, ляховъ, жидовъ и іезуитскои клики. Мы знали, що угода ляцко-украинска давно подписана! Мы знали, що противъ того народа, якій переходить тепер адскій муки, якого найлучшіи сыны томятся по тюрмахъ, для якого нѣтъ права, ни защиты; мы знали, що противъ русского народа пойдутъ въ ходъ всѣ такъ славны галицкіи выборчіи практики.

„Гордый ляхъ рѣшилъ насъ живцимъ похоронити, насъ живый народъ. Забрали намъ школы, замкнули бурсы, нема вступу сынамъ нашимъ до духовнои семинаріи. Для насъ только суды и криминалы, на насъ только жандармы и экзекуторы. А однакъ мимо всего и мимо всѣхъ лайдацтвъ, якіи пойшли въ ходъ, а о якихъ донесутъ намъ подробно, ляхамъ и ихъ подлымъ украинскимъ прислужникамъ не удалось одно: они не змогли збороти кандидатуры нашого славного труженника, гордости нашого народа, **д-ра Димитрія Маркова! Одинъ, а за сотню стане! Бо за нимъ вся наша организація, весь народъ!**

„Изъ частныхъ писемъ знаемъ, що всѣ силы были свернуты противъ того, абы его не выбрати. И вотъ доказъ жизненности нашого народа, **не угнулся, а выбралъ найлучшого сына своего, на своемъ поставилъ!**

„Честь вамъ за то!

„А тепер вы, клеветники, льокаи ляцкіи, вы, предатели и хамы, вы мазепы породіе, скажѣтъ, где ваша правда? Вы писали, що „міськалї" зробили угоду съ ляхами, за що имъ обѣцяли больше мандатовъ! Где ваша правда? Лгуны! Самы въ болотѣ, самы отреклися народного достоинства, самы лижете вражу руку, самы секретны рѣчи выносите изъ подъ ліжокъ польскихъ гнобителей и самы брешете и самы клеветы кидаете.

„Теперь удавтеся ними! До вашого встыду апелювати не можна, вы давно продали его. Въ сеймѣ зробите „нову еру", согоду съ ляхами, за се вамъ кинутъ костомаху...

„Ви навыкли до того!"

*
* *

„Въ галицкомъ сеймѣ засяде одинъ-одинокій представитель русского народа: д-ръ Димитрій А. Марковъ. И мы тѣмъ славимся! Его боялися враги и не змогли его! Его голосъ озвеся громко и ляшня и еи льокаи неразъ еще проклинати будутъ годину, коли онъ вступилъ въ сеймъ. Его одного не дадимъ мы не за 30, а за 3300 украинскихъ лаполизовъ.

„Нынѣ предвчасно розписоватися о томъ. Но за то кличемъ до братей изъ Галичины такъ: Слава вамъ! Не унывайте! Завтра наше! Счезнутъ ляхи, пропадутъ! Тѣхъ 30 запроданцевъ всѣ до одного пойдутъ жидамъ воду носити, въ жидовскихъ помыяхъ пропаде „галицка украина!"

„А народъ русскій буде одинъ, недѣлимый, вольный, свободный! Тогдѣ то настане для насъ день радости и веселія.

„Одинъ Богъ, одна Русь!

„Выбравшимъ д-ра Д. А. Маркова честь и слава! А ему дай Боже силъ до дальнього труда! Вся американска Русь шле ему свой поклонъ и задушевны желанія. И кончимъ словами:

„Пора, пора за Русь святую.....!

„Пора ити на бой ажъ до рѣшучои побѣды. — Редакція „Правды".

Отсї сьльокубрації (нездарні виводи) органу кацапського „Общества Русскихъ Братствъ" навели ми тут не на те, щоби в якийнебудь спосіб полемізувати з божевільними осібняками, але — як вже зазначено у заголовку сеї статї — „увеселенія ради", або по нашому: на потїху наших читачів, котрим від часу до часу належить ся якийсь гумористичний, веселий „кавалок"...

Полємізувати з духовним управителем Общества не можна, бо він до редаґованя „Правди" не мішає ся (се звичайний викрут людий, підшитих лисом і тхором). Полємізувати знова з автором зацитованої висше божевільної передовицї — теж не можна, бо він, як звісний загально пияччина і варят, не відповідає за свої вчинки. Коли ще возьмемо під розвагу пануючу тепер спеку, яка спаралїжувала до решти випалений вже самим алькоголем мозок „невідвічального" редактора кацапського орґану, — то ми мусимо лишити автора божевільної статї лїкарській обсервації, бо тільки лїкарі мають право судити поступки тих нещасних людий, які через надмірне уживанє алькоголю опинили ся між варятами.

Остасть ся лиш одна-одинока людина, яку можна би потягнути до одвічальности за матеріял, поміщуваний в „Правдї". Ся людина — то господин І. Ж. Смит, одвічальний (!) редактор (!) „Правди". З тим чоловіком можна би ще поговорити, якби не те нещастє, що він — по словам ославленого Боруха — крайний анальфабет! З того всього видно, що управителї, відвічальні і невідвічальні редактори орґану Общества донасували ся до себе, як не мож лїпше: один старий, другий дурний, третий варят — і так без кінця!... Ну, і з ким же тут говорити на розум? Тїкай, голий, бо тебе обідру!...

Наші люди нарікають часто на членів кацапського Общества і на читачів „Правди". Дивувати ся інтелїґенції кацапів годі, бо яку моральну вартість можуть мати ті нетямучі одиницї, котрі годують ся таким духовим кормом, як от наведена нами божевільна статя з „Правди"? Чи ті люди, що переймають ся такими „моральними" й „етичними" ідеями, можуть бути чим иншим, як чорносотенцями і хулїґанами?...

А все таки за кацапами лишасть ся незвичайна побіда... До звісного їх гасла: адін Бог, адін цар, адна вера, адна неразделімая Русь — прийде тепер ще одна „одиниця": **адін депутат Марков!**

Тільки в тім біда, що вибір того „одинокого" Маркова вадещидували „проклятиє мазепинци"... Але се не вадить... Преціньь „Правда" каже вірити своїм безкритичним читачам, що „Марковъ одинъ, а за сотню стане! Бо за нимъ вся наша организація, весь народъ!"...

А гм!...

Вісти з Лемківщини.

(Від власного кореспондента.)

Нахабство московських півпівників.

Редактор г. Русенко в своїм православнім „Лемку", в ч. 24. в „Письмі до Америки" — дав собі духа. Не могучи переболїти втрати так близьких редакторам позиций, як Ропиця і Пантна, потішає „бєдняжечка" себе і „соредакторовъ", що справа православної віри і русской ідеї в тих селах так ще зле не стоїть, лише що „мазепинські учителї" на заваді. А звертаючи ся в сторону Поляків в надії, що колись таки ще вони возьмуть русских під свої опікунчі крила, кличе: „Нас підозріваєте о шпіонажу і о зраду державп, а дивіть ся, що роблять Українцї: Січинські, Джиґали і всякі инші анархісти, шпіони, розбійники, мордерці і гайдамаки, які виховують ся в українських школах. Там ви повинні звернути увагу на небезпеченьство, яке грозить вам від тих гайдамаків, а не Качмарчиків за розбої засуджувати на арешти — або російських сьвящеників, як Сандовичів, Гудимів, Соловіїв тай Бендасюків томити по вязницях."

Та дарма, на жаль, вибачте, господа редактори „Лемка", не стане ся після вашої волї, бо тут не Росія, де наш 30 міліоновий народ вже кілька віків томить ся в тяжкій неволи, де замкнено йому уста (но не навсе), де ріжні доморідні яничари, як Савенки, Верґуни, Родзянки і Щоґольові та инші подібні як і ви, раз-враз цькують на наш народ перед Москалями, щоби ще більше його вішали, саджали до тюрми і на Сибір висилали.

Тут, в австрійській державі, ваші забаганки „гардусяни" мусять піти з водою. — Тут, бачите, народ наш, коли по таких страшних борбах і трудах став сильнійше ногою на своїй земли і що бодай дрібку здобув собі належних прав, то і дальше не спинить ся, буде розвивати ся і стане господарем на ріднїй земли; а тодї будьте певні, що позбуде ся він російських нахлїбників, вимете всяке московське сьміте зі своєї хати і викине на гній. Знайте о тім, що і Лемківщина не лишить ся по задї. Шкода лиш тільки вашої фатиґи, „Лемка" і грошний.

Мимоходом кажучи, воно би і не варта відповідати московським собакам, що брешуть за російські рублї, і їх розумній ґазетцї „Лемко", в якій кількох „штубаків-Гувиянок" забавляють ся, поміщуючи в ній один до другого свої любовні листи, тай глупі, ординарні, штубацькі стихи, — коби не той знаменний факт, яка то русская молодїж і які то господарі — сьміло боронять в Ропицї русскую віру і русскую ідею.

Тих кількапайцять лемківських юношів, не принятих свого часу на теольоґію, знали до кого найперше причепити ся. Розуміє ся: як нарібки до нарібків. А розмавляючи з ними на подібні теми, як: „Хлопці! — ви знаєте що то є по українськи „припічок" або по великорусски „зажегті в печкі" — толкуючи се на свій нарібоцький лад, тож не диво, що з деяких сїл звироднїла молодїж сповняє їх приказн. А тепер тоті юноші, згуртувавши ся в Горлицях в редакції „Лемка", стягають таку молодїж, як їм треба і устроюють дикі напади оружні по селах.

Та коли мимо нападів, мимо погроз розсіваних через сторожа руссофільскої бурси, Бубняка, між тутешнім населенем „щоби нїхто не важив ся до читалень „Просьвіти" ходити, бо будуть горіти „хижи" — таки читальнї наші розвивають ся і щей повстають нові, тай що „Лемка" змушені вони посилати за дармо — то хулїґанів хапає ся чорна розпука. Вони не знають навіть, чого чіпати ся.

Найгірше однак завзяли ся вони на Ропицю, що є найблизше Горлиць. Іменно в тій Ропицї вишукали собі на здоровлє кілька „чесныхъ господаровъ", як Клемінів Васьо, Пероганич, Кузма Варяк, Петро Рахель, а з молодїжи старого нарібка Пероганичового Афтанця і Вася Бедновича. Значить ся, цїлу читальню в комплетї.

Для поясненя справи не завадить сказати, що то за птиці тоті читальники. Отже Клемінів Васьо, то найбільший пияк і авантурник в Ропицї. Анї його жена, анї жадна дитина не тримають ся хати. А як коли позлазять ся до „хижи", то в тій хвили Васьо камінями порозганяє їх на всї сторони. Така приємність спотикає нераз і прохожих біля його хати. Для нього вже і арештів не треба. Жену звязану мотузем нераз волочить по чужих луках, а бідні дїти мов щенята лазять по чужих полевиях, та привчують ся до крадежи. Вони певно, як виростуть, то стануть до помочи редакторам „Лемка". Кузьма Варяк, голова кацапської читальнї, се той, що уміє гроші чужі рахувати, за що висидів кілька місяців на реколекціях. Петро Пероганич, заступник; в него і читальня, в якій скуповує від молодежи овес за тупї шінязї, таки від тих бідних Васьових дїтий, а за розбої також оглядав вже ясельський кляштор. Петро Рахель знов, се тип зьвіря в людськім тїлї. Як жив його „няньо", то нераз вернувши з Горлиць або з корчми, брав ся з няньом. „Няню — гварит — ану берме ся, хто міцнійший! — А видиш, няню, же я!" Нераз той „няньо" окровавлений, засунувши ся в самий кут під ліжко, до рана перележав там, щоби охоронити ся від більших ще побоїв. А Беднович начитавши ся „Лемка" і собі починає наслїдувати своїх духових провідників. Ми би однак порадили йому, щоби дав спокій, бо ще за молодий.

Ропичани зі страхом дивлять ся на се страшне згіршенє, яке розширюють православні редактори „Лемка" і передумують, за що Господь зіслав на їх село таку тяжку кару, такий тяжкий хрест.

От таких то „господаровъ" вишукують горлицькі руссофільські бандити в кождім селї, щоби обороняли русскую віру і русскую ідею перед „мазепиньскими зандами". Ось такі то сьвітила подібно і в Грабі, в Чорнім, Довгім будують православні нарохії, такі людцї оббирають ся за єгомосців, а навіть „бискупів православних"; такі самі доблесні з бородатим Михальцьом з Чорного во главі творять тут на Лемківщинї і правосл. консисторію. — А і се дуже замітне, що такі компанії, як Васьо, Пероганич, Кузма і Рахель кождого разу з Горлиць вертають на одній фірі і нападають безборонних наших людий. То нам вправдї нїчо не шкодить, а бандитам мало що помагає — бо звісно: „пес бреше, а вітер несе", але для красної гармонії ми би радили господам редакторам забрати бодай тоту одну „кумпанію" до Горлиць і зробити Вася предсїдателем в своїх гончествах, Кузму і Пероганича касієрами, а Рахеля і Бедновича поставити за „стойковыхъ"; бодай то якраз відповіло би московській ідеї.

КОНКУРС.

Виділ Українського Педаґоґічного Товариства в Горлицях розписує конкурс на приняте 35 питомців до бурси за місячною доплатою 25 К, одноразово 4 К, на інструктора а (3) три корони на інвентар. Кількох бідних а пильних питомців прийметь ся можливо по знижених цїнах.

Прошеня о приняте внесуть як дотеперішні, так і сьвіжо вступаючі питомцї найпізнійше до 15 серпня с. р. на руки о. Е. Менцїнського, пароха в Маластові, п. Ропиця Руська.

о. Е. Менцїнський, голова,
Тимко Перейма, секретар.

До нинїшного конкурсу додаємо слїдуючу примітку. Богато наших Пов. Патріотів селян-Лемків в Америцї мають діточки, які би могли в старім краю кінчити школи. Звертаємо сї наші слова передовсїм до тих, котрі мають замір на старі лїта вернути до краю. — Отже з Америки не тяжко би їм приходило місячно посилати по кілька долярів. На час вакацій хтобудь міг би таку дитину передержати за малою оплатою, а навіть і безплатно. В той спосіб могли би мати на старі лїта з діточок потїху. А до краю тоті дїти можуть тепер приїхати зі знакомими, на день 28 серпня, до запису, а навіть скорше. — Виділ.

КОНКУРС.

Минувша Конвенція Р. Н. Союза (нового), що відбулась в містї Ню Йорку, в маю 1913 року, установила „Просьвітну Комісію", якій поручила просьвітну роботу між членами сеї орґанізації.

Як перший крок своєї діяльности згадана Просьвітна Комісія на засїданю з дня 28. червня 1913 року призначила зворотні запомоги на слїдуючий шкільний рік 1913-1914 суму $500.00, з тим однак розумінєм, що один кандидат може дістати не меньше як $25.00, а не більше як $250.00.

Убігати ся о стипендію з того фонду могуть лише члени або членицї Р. Н. С., маючі намір кінчити якунебудь промислову, фахову або професіональну школу. В виїмкових випадках Просьвітна Комісія уділить невеликої стипендії також тим, що хотять кінчити High School або взяти курс котрої з лїпших тутешних кореспонденційних шкіл.

Всї кандидати і кандидатки мусять бути українського походженя, і мусять уміти по українськи читати і писати, а если не уміють, мусять до року зложити іспит що найменше з читаня і писаня в українській мові.

Дальше, мусять предложити свої шкільні сьвідоцтва, написані власноручно, які студії хочуть кінчити і в якій школї, та предложити катальоґ дотичної школи або инші папери, що дали би можність довідатись про становище сеї школи і її важність.

Поданя о стипендії просить ся присилати як найскорше, а не пізнійше як 1 серпня 1913 р.

Просьвітна Комісія вишле кождому, хто старає ся о стипендію, рішучу листовну відповідь, чи дістане стипендію або нї, найдальше дня 10. серпня с. р. так, щоби кождий мав час зробити відповідні приготованя перед початком шкільного року.

Стипендії будуть виплачуватись в піврічних ратах.

Друга рата виплатить ся лише тим, хто предложить сьвідоцтво, що успішно покінчив перший семестер.

Поданя адресувати на руки Голови Просьвітної Комісії як слїдує:

Dr. John Kulczycki,
215 Pittston Ave., Scranton, Pa.

За Просьвітну Комісію:

Др. І. Кульчицький,
Іван Ардан.

Виграна справа.

(Пригода з парижського житя, Мішеля Провена).

Чудову паничівську домівочку Даніеля Шазаля — вбрано сьогодня як у сьвято й оздоблено квітками, бо сьогодня пятниця, а тільки-ж по пятницях злотокудра чарівниця, пані Габріеля д'Алез, може завитати сюди. бо се єдиний день, коли її муж, — такий підзорливий чоловік, що його не можливо одурити, — буває цілий день занятий у тих своїх засіданнях по службі.

Уже четверта година. Панич Даніель нервуєть ся, бентежить ся. бо кохана розпонадила його своєю певністю: завжди, за всі пять місяців їх любощів. вона приходила як-раз у 2-ій годині. Геройством панич Даніель ніколи не відзначав ся і через те не міг бути тепер спокійним, — турбував ся... Аж ось, виглянувши вже може в сотенний раз у двері, він почув знайоме копотіння по сходах... Шелестіння шовкового вбрання, легенька похода.

— Люба моя, що трапилось?!

— Турбував ся?

— Ну, як-же, звичайно! Я просто на сьвіті не жив увесь цей час! Що таке трапилось? Він догадуєть ся?... Невже?!

— Ох, дай мені одихатись!... Я так поспішалась!.!. Та й пробути в тебе можу лише з-півгодинки. Пропала наша пятниця!... Ну, хоч поцілуй же мене!

— Справді, я так зхвилював ся. що мало не забув ся... Ну, росказуй-же. я просто як на жару!

— Можеш собі здумати, — почала Габріеля, — тілько що я зібрала ся після снідання йти до тебе, аж тут чоловіченько мій найспокійнійше повідомляє мене, що він якимсь там чином збув ся засідання і проведе увесь цей день зо мною!

— Оце так утіха! З якої се речі?

— З такої, що сьогодня мої іменини і він надумав ся піти зо мною по крамницях, щоб у-купі зо мною вибрати мені подарунок.

— Дуже ласкаво з його руки!...

— Ні, але ти уяви собі моє становище: не можу-ж я, справді, сказати йому. що в мене сьогодня стріваня з тобою! Прийшлось мені йти з ним. Хотіла як найшвидче одчепити ся від нього, взяти в першій крамниці першу-ліпшу дрібничку, аби тільки швидче. Але де там! примусив обійти шість, чи сім золотарів. щоб краще вибрати.

— І на останку подарував що небудь неподобне? Я-ж знаю його смак.

— Ні, дуже гарний стародавній перстень з рубінами. Але що мені з того перстеня, коли я знала, що ти мене дожидаєш ся!

— Ну. і що далї?

— І, на останку, я таки впевнила його, що мені треба заїхать до швачки. Якось-то згодив ся, одпустив мене. — тільки з тим, щоб я через годину заїхала за ним у клюб, а звідтіль — у реставрацію, обідать...

— А звідтіль у театр, а звідтіль...

— Ні, я якось викручу ся, — скажу. що в мене голова болить.

— Ні, з тим нічого не виграєш!... От тобі й іменини! Нещаслива наша пятниця... А я-ж то так готував ся, так сподївав ся!

— Ага, правда! в тебе так гарненько. стільки квіток...

— Еге, троянди. ті що ти любиш. і сніданок. і маленький подаруночок тобі на іменини...

— Невже? Спасибі, любий!

— Ось, подивись.

— Намисто?.. Брилянтове намисто?!

— Еге, те саме, що ти так уподобала, побачивши в крамниці.

— Та ти збожеволїв, що таку дорогу річ даруєш?!

— Зовсїм ні... Чому-ж не втішити свою любу-милу?... Чи може тобі не подобаєть ся?

— О, ні — я не тямлю ся од втіхи: але мені якось аж не вірить ся!...

— А як воно тобі до лиця, се намисто!

— Ох, ти-ж мій любий, мій коханий Даніелю! Так, значить, ти мене дуже любиш?

— Та мабуть, що дуже.

— А я-ж то думала, що в мене пропав день!... Се намисто таке хороше, що просто як у казці!... Але що-ж! тут теж біда: я не могтиму ні носити його. ні навіть узяти з собою: бо що-ж скаже мій чоловік, як побачить на мені брилянтове намисто?

— Треба вигадати яку-небудь „штуку"!

— Яку? Нічого не вигадаєш... Не повірить же він, що я зібрала на намисто двадцять тисяч франків з тих грошиї, що мені дасть ся на дрібниці. — якихсь там 50 франків на місяць; не повірить теж, що я нїби-то найшла намисто в театрі, або в вагоні...

— Та се так, бо тоді прийшлось би нести його в поліцейський участок...

— Або, що я нїби-то виграла...

— Виграла?... А знаєш, мені спала на думку чудова річ: льотерія!... Розумієш ти...: нїби-то якась дама, дуже багатого панського роду, тепер збідніла і мусїла пустити свої дорогі оздоби в льотерію... І от, найперший виграно̂к у тій льотерії — оце намисто. Накинемо скілька білетів твойому чоловікови, — а йому-ж повинно щастити... у всякому граню...

— Ну, який же ти мудрий! Ох, як же се буде сьмішно! як чудово вигадав! А коли?

— Днїв через два, або три; як напечатають білєти.

— Приходь же в неділю й принеси білєти, — штук пять, тільки при мені; я пособлю тобі його вмовити. Тільки нехай „розграваня" льотерії буде швидче, бо я не хочу довго ждать. Ох, боже мій, вже шеста година! треба бігти! Подумать тільки, що я не можу навіть як слїд подякувати тобі!

— Нїчого! Подяка буде за тобою, — до тієї пятниці...

— Ну, добре. Заплачу з процентом! Еге, — а на який нумер упаде виграно̂к?

— Цу... на 13 тисяч і ще скількись там...

— Бувай здоров, мій любий, моє серденятко, до побаченя! спасибі!

— До неділї.

*
* *

В неділю зустріли ся в господї в д'Алезів. Після обіда пан господар заспорив ся з паничем Шазалем про полїтику і почав до нього чіпляти ся:

— Звичайно, — мовив господар, — вам про всї наші некучі національні справи байдуже, бо ви — капіталїст, інтернаціоналїст, за для своєї вигоди: поклавши свої капітали заграницею, ви можете наплювати на все, що в нас робить ся дома; але-ж буває такий час, коли робивши так — все одно, що бути зрадником супроти своєї рідної країни.

— Стрівайте, одначе!

— Вибачайте! У мене слова вихоплюють ся поперед думки; прошу вибачення, але я не можу говорити спокійно! — Одно-слово, я хочу сказати, що всї ми, люди більш-менш заможні, зостаємо ся винними супроти нації, а особливо супроти кляс незаможних, менше щасливих від нас...

— Ого, — спільність з пролетаріями?

— Еге, спільність, правдива спільність з ними, — така, що вимагає з нашої руки грошевої помочі. Я соціялїст в найкращому розуміню сього слова.

— В сантіментальному?

— Ні, в практичному: я завжди йду на поміч усякому, хто в нуждї.

— Ви дуже до-ладу зняли річ про се. Я як-раз хотів вам сказати про одно добре дїло...

— Ну, знаєте, я не можу теж бути добродїйцем — з заплющеними очима. Я ворог непевної добродійности.

— Тут нема нїчого непевного. Ви знали покійного Рібурделя?

— Рібурделя?... Щось не памятаю.

— Ну, як-же не памятаєте? У них була велика маєтність, потім усе прийшло до руйнації і він помер. Вдова тепер вже надумалась — пустити в льотерію ті дорогі речі, що в неї зостались; там є і дрібниці, але найцікавійша власне та річ, що призначаєть ся на перший виграно̂к; се — брилянтове намисто. Кажуть, що те намисто подарував бродливиці пані Рібурдель сам Наполеон III., за... за такі послуги, про котрі я не важу ся говорити при вашій пані-дружині. Одно слово, — намисто має коштовність історичну.

— А хто продає білєти? Ви?

— Та й я пособляю; поширюю продаж. Бачите, капіталїсти-інтернаціоналїсти теж хотять часом стати в пригоді комусь.

— Я-то прінціпіяльно — проти льотерій, але...

— Але ви людина дуже спочутлива до чужого лиха і через те не можете одмовитись. Я можу постачити вам пять білєтів по 20 франків; се либонь вже останні; а розгравати-меть ся через два тижні. Хто знає, — може як-раз вам упаде перший виграно̂к!

— Ну, сього трудно сподїватись... Та мені й байдуже про се. Коли ви кажете, що пані справді при таких злиднях, я не можу одмовитись; прошу дати 5 білєтів і ось вам 100 франків.

Шазаль дав господареви пять білєтів, сховав гроші в кишеню, скинув ся втішним поглядом з панею Габріелею і, сказавши ще скілька незначних слів, пішов собі, знайшовши до того якусь вимівку.

Коли гість пішов, пан господар буркнув до жінки:

— От-же й здер з мене сто франків, падлюка!

— Що-ж! — одказала дружина — ти сам винен; завжди хочеш, щоб тебе вважали за великого добродїйця!

*
* *

Через три тижні слуга панича Шазаля подав панови д'Алезови чудове намисто, в давньому пуделочкови, з буквами Рібурделїв; при тім був лист такого змісту:

„Вельмишановний добродїю! Несподїване часом справджуєть ся... Сьогодня розгравано льотерію пані Рібурдель і вам достав ся перший виграно̂к, що впав на № 13.312. Я тим дуже вражений і разом дуже втішений, бо Ви щось то дуже неймовірно гадали про сю льотерію, і я нїби без Вашої охоти накинув вам ті білєти. Посилаю намисто через мого слугу; сам заїду о годині шестій, і ви справили-б мені велику втіху, як би пождали мене, щоб я міг бути при тім, як ви подасте Ваш дарунок Вашій дружині.

„Прошу ласки — передати, разом з глибокою пошаною, мій привіт пані д'Алез і приняти вираз найширшого поважаня від Вашого Даніеля Шазаля.

„P. S. Дійсно, за добрі вчинки завжди буває справедлива заплата".

Над вечір панич Шазаль з усьміхом перемоги уходив у кабінет до пана д'Алеза. Господар увесь сіяв од втіхи й зустрів гостя такими словами:

— Але-ж, пане добродїю, яке-ж то чудове намисто! Яке прекрасне каміння! І яка справа!

— Се правда. І я сподїваю ся, що пані д'Алез буде...

— Цитьте, цитьте!... Моєї дружини не було дома, як прийшов ваш слуга... і... і вона нїчого не знає... от-же я вас дуже прошу, зробіть мені, голубе, сю прислугу... просто таки зробіть мені сю ласку. власне для мене... нїчого не кажіть моїй дружині — ні про те, що льотерію вже розіграно, ні про намисто, що я виграв...

— Та чому-ж не казать?

— Та, бачите, тому, що я вже віддав намисто... нехай се буде між нами... віддав моїй коханцї.

Переклала **Кочубеївна**.

СИНОВИ.

Вернув ся ти, сину,
На рідну Вкраїну,
Де Київ, Дніпро, славні гори;
Почуєш ти знову
Там любую мову,
А батько загине тут хворий:
Надірвані сили,
І зимність могили
Обхоплює бідне тіло...
Не можу я встати
І мушу конати,
Де стільки вже серце терпіло, —
Неначе з Москвою
Цією чужою
Звязали міцнії кайдани,
Звязали до віку,
Самі чоловіку
Приносячи муки та рани...
Ох, гірко самому, —
Я рву ся до-дому,
До сина, на славну Вкраїну...
Рве жаль мою душу:
Зостати ся мушу...
І тут на чужині загину!

Сергій Бердяєв.

Москва, 1910 р.

Головний Уряд „Р. Н. Союза".

Духовний Отець:
о. Дмитро Хомик, Simpson, Pa.

Предсїдатель:
Дмитро Капітула, McAdoo, Pa.

Місто-предсїдателька:
Марія Бїлик, Chicago, Ill.

Місто-предсїдатель:
Василь Сувак, Whiting, Ind.

Секретар рекордовий:
Михайло Угорчак, Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар фінансовий:
Семен Ядловський, Box 76, Jersey City, N. J.

Касієр:
Алексій Шарпонь, 524 Pine and Franklin Sts., Shamokin, Pa.

Контрольна Комісія:
о. В. Балоґ, Whiting, Ind.
Стефан Милянович, Jersey City, N. J.
Йосиф Ялечко, Ramey, Pa.

Радні:
Іван Глова, Shamokin, Pa.
Николай Ваверчак, Perth Amboy, N. J.
Володимир Каськів, Jersey City, N. J.
Петро Мотало, Chicago, Ill.
о. Мирон Данилович, Ansonia, Conn.
Андрій Гальчак, McKees Rocks, Pa.

Редактор „Свободи":
Осип Стеткевич, 83 Grand Str., Jersey City, N. J.

Завідатель „Свободи":
Андрій Савка, 83 Grand Str., Jersey City, N. J.

Головна Канцелярія „Р. Н. Союза" находить ся під числом 83 Grand St., (у власнім домі) Jersey City, N. J.

Просьвітна Комісія.

Др. В. Сїменович, 1956 Armitage Ave., Chicago, Ill. — предсїдатель.
А. Горбаль, 135 Main St., Derby, Conn. — касієр.
Е. Струтинська, 714 Bickerdike Str., Chicago, Ill. — секр.
о. В. Балоґ, Whiting, Ind.
Д. Андрейко, New Britain, Conn.
Др. І. Констянський, Shamokin, Pa.
Ю. Павчак, Brooklyn, N. Y.

РОЗМЕТ Р. Н. СОЮЗА ЗА МІСЯЦЬ ЛИПЕНЬ 1913 р.

Член на цїле посмертне платить $1.25, а на половину посмертного $0.73.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Авторови спростованя з Рочестер, Н. Й.: Вашого спростованя помістити не можемо, бо воно має отсї хиби: а) є рішучо за довге, б) накидає ся без причини на невинних людий, в) написане в тонї подразненім, г) не має оригінальних підписів — всї 55 підписів написані одною рукою. Як пришлете спростоване фактичне, то ми його радо помістимо, щоби дати сатисфакцію покривдженій — після Вашого запевненя — особі.

СПРОСТОВАНЄ.

Між новоприступившими членами зайшла слїдуюча помилка: До 124. від. приступили: Павло Бруцяк і Іван Милета. Адам Адамюрка зістав видрукований через помилку. Замість Адам має бути Іван Адамюрка і сей член приступив до 126. відділу, а не до 124, як через ошибку надруковано.

В рекордовім справозданю Р. Н. Союза за місяць червень 1913 р., котре було поміщене в числї 28. „Свободи" на сторонї 5-тій, зайшла помилка між суспендованими і вичеркненими членами, а іменно:

В відділї 28. зістав вичеркнений п. Іван Матійця, а є видруковано через помилку п. Іван Малїнчак, отже п. Іван Малїнчак зістає на далї членом Р. Н. Союза від. 28, а Іван Матійця вичеркнений.

В відділї 290. зістала вичеркнена п. Анна Чачка, а є надруковано через помилку п. Зофія Чачка, отже п. Зофія Чачка позістає на далї членицею Р. Н. Союза від. 290., а п. Анна Чачка вичеркнена.

Мих. Угорчак,
гол. рекорд. секр. Р. Н. Союза.

ДО ВІДОМА ВП. СЕКРЕТАРІВ МІСЦЕВИХ ВІДДІЛІВ Р. Н. СОЮЗА.

Отсим повідомляєсь усіх Вп. П. секретарів, що сими днями розпочато висилку додатків до Статутів Р. Н. С., в яких находять ся усї поправки, ухвалені на XII. Гол. Конвенції Р. Н. С.

Декотрим братствам вислано сї додатки ще минувшого тижня, а решті вишлесь у сім тижни. Всї ті посилки, з виїмком кількох, висилаєсь через почту.

При сїм взиваєсь Вп. Секретарів, щоби по відобраню сих додатків, роздали їх своїм членам вже на найблизшім мітінґу братства чи товариства.

ГОЛ. УРЯД Р. Н. СОЮЗА.

РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ. Оголошеня братських мітинґів поміщують ся в часописи безплатно, але тільки один раз. Ті оголошеня мусять бути в руках редакції найпізнїйше в суботу перед виходом кождочасного числа. Оголошеня братських балїв, концертів, театральних представлень і т. п. забав приймають ся до друку по 5 центів від кождої друкованої стрічки. Належитість за ті оголошеня треба слати наперед.

АКРОН, О. Бр. Сошествія сьв. Духа, від. 295, повідомляє всіх своїх членів, що дня 10. серпня с. р., о год. 2-гій пополудни відбуде ся під ч. 172 Кемибел стр. річний мітінґ, на котрім буде вибір нового уряду і ще дві инші дуже важні справи. Неявивший ся член заплатить кари $1.00. Запрашає ся на сей мітінґ всіх місцевих Русинів. — Я. Кульчицький, предс.

НАЙСТАВН, ПА. Отсим подає ся до відома, що піврічний мітінґ Бр. сьв. Володимира, від. 105, відбуде ся в неділю дня 27. липня с. р. в Юнї Амеріка Гол на Джермантавн Аве. Обовязком кождого члена на сей мітінґ явити ся, позаяк буде справоздане контрольної комісії і инші важні справи. Неявивший ся член заплатить 50 ц. кари, а урядник $1.00. — Н. Росолович, предс.; М. Курилак, секр.

КОТСВІЛ, ПА. Бр. Сошествія сьв. Духа, від. 248, вибрало на піврічнім мітінґу дня 13. липня с. р. отсих нових урядників: П. Псуй, предс.; І. Верес, заст. предс.; М. Пик, секр. фін.; І. Глабій, секр. рек.; Й. Брінґілевич, кас.; Т. Перенічка, заст. кас.; А. Катаринів і П. Мокрій, контрольори; Т. Кобилянський, Н. Якубів і М. Дідкун, опікуни хорих; В. Воловник, капітан; А. Грецький і І. Муринка, хоружні.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Бр. сьв. Василія, від. 339, подає до відома, що в недїлю дня 27. липня с. р. відбуде ся мітінґ, на котрий всіх членів запрашає ся, позаяк будуть дуже важні справи до полагодженя. Таксамо Бр. буде фотоґрафувати ся. Мітінґ буде, як звичайно, в читальни під ч. 822 Норт Франклін ул., зараз по Службі Божій. Буде також приймати ся нових членів до Братства і до Р. Н. Союза. Неявивший ся член заплатить кару 50 ц., а урядник $1.00. — Т. Грицей, предс.; І. Жмутин, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Бр. сьв. Георгія, від. 239, запрошує сею дорогою всіх членів, щоби в недїлю дня 27. липня с. р. явились в гали церковній, зараз по Службі Божій, бо мають всї удати ся до фотоґрафії. Неявивший ся член заплатить 50 ц. кари, а урядник $1.00. — Т. Грицей, предс.; О. Ґвіздь, секр.

ПОКВІТОВАНЯ ЗА ВИПЛАЧЕНІ ЗАПОМОГИ З КАСИ Р. Н. СОЮЗА.

Ч. 259. Казимир і Анна Смола одержали $100.00 яко посмертну запомогу по синї Володиславі, чл. від. Р. Мол. С. ч. 150, в Манор, Па.

Ч. 2404. Текля Роман одержала $1000.00 яко посмертну запомогу по мужу Йосифі, чл. від. Р. Н. С. ч. 20, в Джесоп, Па.

Ч. 2856. Михайло Бонцарівський, чл. від. Р. Н. С. ч. 41, в Вестморленд Сіти, Па., одержав $400.00 яко запомогу по померлій жені Парасці.

Ч. 2863. Стефан Засадний, чл. від. Р. Н. С. ч. 182, в Діксонвіл, Па., одержав $200.00 яко запомогу за утрату руки.

Ч. 2864. Іван Терлецький, чл. від. Р. Н. С. ч. 245, в Трентон, Н. Дж., одержав $200.00 яко запомогу за утрату ока.

Ч. 2865. Олекса Валко, чл. від. Р. Н. С. ч. 53, в Пітсбурґ, Па., одержав $100.00 яко запомогу за невилїчиму слабість.

Ч. 2866. Іван Горгота, чл. від. Р. Н. С. ч. 194, в Мінеаполіс, Мінн., одержав $50.00 яко запомогу за невилїчиму слабість.

Ч. 2892. Адам Зубрицький, чл. від. Р. Н. С. ч. 144, в Ню Йорку, Н. Й., одержав $50.00 яко надзвичайну запомогу з фонду бідних.

Ч. 2895. Місцевий уряд одержав $153.50 яко похоронні кошти по Іванї Шимськім, чл. від. Р. Н. С. ч. 28, в Маганой Плейн, Па.

Ч. 2905. Кароліна Гнида одержала $360.25 яко посмертну запомогу по мужу Паньку, чл. від. Р. Н. С. ч. 272, в Маганой Сіти, Па.

Ч. 2906. Місцевий уряд одержав $139.75 яко похоронні кошти по Паньку Гниді, чл. від. Р. Н. С. ч. 272, в Маганой Сіти, Па.

Ч. 2908. Іван Пінкасевич, чл. від. Р. Н. С. ч. 9, в Ст. Клер, Па., одержав $400.00 яко запомогу по померлій жені Марії.

Ч. 2909. Михаїл Гловач, чл. від. Р. Н. С. ч. 11, в Водербури, Конн., одержав $400.00 яко запомогу по померлій жені Ядвідзї.

Ч. 2927. Іван Саноцький, чл. від. Р. Н. С. ч. 237, в Честер, Па., одержав $100.00 яко запомогу за невилїчиму слабість.

Ч. 2936. Константія Бідак (опікунка) одержала $1.000.00 яко посмертну запомогу) з сирітського фонду для нелїтних дітий) по мужу Филипі, чл. від. Р. Н. С. ч. 108, в Ню Йорку, Н. Й.

ОГОЛОШЕНЄ.

Дня 1. липня с. р. відбув ся річний мітінґ Товариства Українського Хору в Ню Йорку під ч. 28 І. 7-ма ул. в гали церковній, на котрім зіставав вибраний отсей новий уряд: п. М. Марків, предс.; п-на К. Дуб, заст. предс.; п. Е. Нарожняк, секр.; п-на К. Трофимяк, заст. секр.; п. П. Гринишин, кас.; п-на К. Шевчинська, заст. кас.; контрольори: п. Крук і п-на Борим; тростїси: о. Н. Підгорецький і діріґент Мих. Климків; Господар Тов. п. В. Ґолдов; господиня Тов. п. А. Петровська; придверник п. В. Ґоляброцький. Товариство „Український Хор" устроює великий баль, на котрий має честь запросити всї Сестрицтва, Товариства і Братства. Сей баль відбуде ся дня 13. вересня 1913 р. в Бетовен Гол під ч. 210—214 І. 5-та ул. — Евгеній Нарожняк, секр.

ЖЕРТВИ НА ФОНД ІМ. М. СЇЧИНСЬКОГО.

Т. Спасик, А. Гуска, Г. Василенюк і Н. Савюк — всї із Пітсфілд, Масс., зложили по 50 ц. — Разом	$2.00
Теодор Малиновський, Ембрідж, Па.	1.00
Оголошено в ч. 26. „Свободи"	34.85
Загальна квота	$37.85

ЖЕРТВИ НА ФОНД „РІДНА ШКОЛА" В ГАЛИЧИНІ.

Антін Савіцкий, Мінеаполіс, Мінн.	$1.00
Оголошено в ч. 29. „Свободи"	102.24
Загальна квота	$103.24

ЖЕРТВИ НА КУРСИ ВИСШОЇ ОСЬВІТИ ДЛЯ ТОВ-А „ПРОСЬВІТА" У ЛЬВОВІ.

Веч. о. М. Данилович з Ансонії, Конн., надіслав слїдуючі жертви: Т. Ціркот $2.00; А. Горбаль, І. Нецьо, М. Мельник і о. М. Данилович по $1.00; С. Підбережняк, Т. Дзядик і Волод. Каськів по 50 ц.; А. Владика, І. Медак, І. Лемчик, Ф. Бігуняк, Т. Підлипчак, А. Кунцик, В. Ковтко, М. Гиба і П. Антонючук по 25 ц.; Г. Твуи 15 ц.; І. Брень 10 ц.; Т. Волняк 5 ц. — Разом $10.05.

— 248 —

йому і держачи шапки в руках наблизили ся до брички.

— Здорові були! — привитав їх Евгенїй. — А що, панове?

— Та ми хотїли би з паном побалакати, — мовив один із селян.

— Колиж бо у мене часу мало. Спішу ся на термін до Гумниск.

— Ще пан станують на час. А ми би дуже просили...

Евгенїй велїв Беркови зупинити коний. Селяни обступили бричку.

— Поперед усего прошу шапки на голови!

— Та вже най пан вибачають, — мовили селяни беручи шапки під пахи. — Ми й так постоїмо.

— Нї, так я з вами й говорити не хочу.

Вони нерадо понадївали шапки.

— Ну, щож там у вас?

— Та ми би хотїли порадитись...

— Перепрашаю... Ви, бачить ся, були вчора у о. Зварича разом з тими — мовив Евгенїй до одного з селян, пізнавши його. Инщі всї були незвісні йому.

— А так, — мовив той.

— 249 —

— Чомуж ви вчора не говорили те, про що хочете говорити тепер?

— Та... при єгомостеви нїяково. Єгомость не люблять... гнївають ся, коли хто говорить не до річи.

— Ну, щож таке не до річи ви хочете сказати менї?

— Та ми би хотїли питати... Пан певно читають казети... Чи то правда, що на весну має бути велика війна?

— Війна? А відкиж менї се знати? Може буде, а може й нї.

— Ага — чуєте, куме, — моргали селяни один на одного, — може й буде... Чуєте, що пан кажуть?

— Але чимже се таке цїкаве для вас?

— Як то? Для нас? Адже для нас цїкавійше, ніж для кого. Коли війна, то кого женуть найбільше на війну? Хлопських дїтий.

— Ну, то правда, — мовив Евгенїй. — Але се ще не таке певне, чи буде війна. Певнїйше те, що не буде.

— Е, пан так тільки кажуть, аби нас не лякати, — недовірливо мовив один селянин.

Евгенїй усьміхнув ся.

— 252 —

Бричка рушила. Селянин сїв обік Евгенїя.

— Ну, скажіть менї, будьте ласкаві, — обернув ся до него Евгенїй, — що се за дурницї натуркав вам хтось у голову?

— Та я би пану сказав, але бачите, — і він моргнув очима на Берка, що обернений до них плечима поганяв конї.

— Та говоріть, говоріть! Бричка туркоче, то він не зрозуміє.

Селянин присунувши ся до него близше почав оповідати.

— Та то так. Знають пан пана Шнадельського?

— З лиця не знаю, а так, дещо чував.

— Та правда, що то великий пан?

— Не знаю, чи великий на зріст.

— Нї, я не про зріст. Але так, учений пан, великий адукат.

— Здасть ся, що не дуже.

— Не дуже? Ой дуже. Кажуть, що був у судї, а як пізнав там усї порядки, то поїхав до Відня до самого цїсаря і сказав так: „Найяснїйший монархо! В Ґаліції суди дуже несправедливі, простому народови велика кривда дїє ся". То найяснїйший монарха позволив йому виступити з суду і зробити ся адукатом і боронити простий нарід.

— 245 —

нїм; син як пішов до війська, то вже більше не вернув.

— Як то?

— Нездара була, слабовите. Ну, а там — знаєте... Жид, нездара, ще може мали на него око, ну, тай замучили. Не минули три місяцї, а Ваґманового сина випустили з касарнї — але на окописко. То від тодї Ваґман зробив ся, як кажете, добродїєм добродїїв.

— Се він сам так говорив вам?

— Нї. Се я догадую ся.

— Але по щож би в такім разї він брав ся воювати з лихварями-жидами і помагати хлопам?

— Або я знаю.

— Що йому за інтерес зичити гроші на непевне, от наприклад вам? Аджеж я певний, що у вас маєтку нема на стілько, щоб міг на вас пошукати десять тисяч.

— За мене цїлого нїхто й пів тисячі не дасть, — мовив о. Зварич махнувши рукою.

— Ну, то на якеж він дав вам гроші?

— А на яке? Я йому розповів, яка справа. „Добре, — каже, — ратуйте ся. Я вас, отче, знаю, ви чесний чоловік. Дайте менї скрипт, зобовяжіть ся самі вести сю справу і сплачувати менї довг з процентами, то я вам гроші дам. А з хло-

— 234 —

що він помагає виривати хлопів із їх пазурів. А то би з'їли його.

— А я думаю, що вони знають ся з собою, як лисї конї. Не бійте ся, жиди не зроблять йому нїчого.

— А з тими грішми то аж менї самому дивно було. Знаєте, я знав Ваґмана ще з давна. То була хлопська пявка — не дай Господи! Кілько людий той чоловік з торбами пустив!... А від кількох лїт якось щез, хлопам не зичить, відпродує обійстя закуплені на ліцитаціях, назад хлопам. Кажуть, що тепер на панів кинув ся.

— Що за причина такої зміни?

— А хто його знає. То страх мудра бестія. Може занюхав там ліпший зиск. А на наших повітових панів він лихий за сина.

— Хиба він мав сина?

— Мав. Парубчак був так собі, гусяче повітре. Але староста за щось хотїв допекти Ваґманови і постарав ся, що його сина взяли до війська. Ну, розщибав ся Ваґман, платив на всї боки, мало до криміналу не дїстав ся, їздив до Львова, нїщо не помогло. Ще гірше розлютив наших матадорів, бо там десь повиволїкав ріжнї їх справки, шахрайства та підкупства. Ну, і пімстили ся на

C171

— 253 —

— Хто вам се сказав? — з зачудованєм спитав Евгенїй.

— Та так скрізь по селах говорять.

— Бо я инакше чув, — мовив Евгенїй. — Я чув, що пан Шнадельський був у судї, покрав там щось і його нагнали. А адвокатом він не є і не має права бути.

Селянин похитав головою при тїй мові, очевидно не вірив їй.

— Е, то може пан не про сего Шнадельського чули. Бо сей, то дуже великий пан і вчений адукант.

— Я чув тільки про одного Шнадельського, — мовив Евгенїй. — Ну, але коли конче хочете, щоб то був не той, то нехай вам буде й не той. Ну і щож він?

— Та був у нас у селї, в громадській канцелярії, і оголосив: на веснї буде велика війна, а в зимі не задовго буде велика бранка. Будуть брати всїх, хиба кривих та слїпих нї, а кого візьмуть, то зараз у мундур, до обрихтунку, а потім зараз до огню. А хто би хотїв реклямувати ся або й так увільнити ся, то нехай удасть ся до него. Він один може то зробити. Правда, що то буде троха коштувати, але иншої ради нема.

— А питали ви його, кілько би то коштувало?

— 256 —

— Прошу вас, пане господарю, злїзайте й не доводіть мене до злости!

Селянин злїз. Він очевидно не надїяв ся сего. Опинивши ся на землї він ще раз обернув ся до Евгенїя.

— І нїчого нам пан не порадять?

Евгенїй ужив усїх сил своєї душі, щоб перемогти своє зворушенє і свій біль над темнотою та поганими привичками тих людий.

— Слухайте, чоловіче. Говорю вам по щирости і нїчого від вас не хочу за сю раду. Не дайте себе обдурювати! Нїякої війни анї великої бранки не буде. Нїякий пан анї адукат не має права увільнити вашир дїтий від війська окрім тих, що мають право до реклямації. Хто вам инакше говорить, той дурить і туманить вас. Розумієте?

— Т-та розумію, — якось нерадо мовив селянин.

— Ті гроші, що ви йому дали, то так, як би в болото викинули. Коли маєте сьвідків, то скаржте його до суду за видуренє, розумієте? То його замкнуть до криміналу і побачите, що він за адукант. А не маєте сьвідків, то плюньте в те місце, де були гроші. А більше йому не давайте і инших остерігайте. Зрозуміли?

— Та зрозумів.

— 241 —

раді були такому виходови, що переносив справу в будуще, шумно обіцяли зробити все і роз'їхались. Розуміє ть ся, що про виконанє нїхто й не подумав. Тільки один о. Зварич по кількох тижнях зголосив ся до Евгенїя з детальним виказом усїх довжників у своїм селї. Показало ся, що там у рустикальнім банку задовжених було мало, але найбільше сидїло в кишенях приватних лихварів жидів, а то й своїх братів, богатших селян. Почали радитись оба над способами ратунку. Евгенїй мав перевести переписку з банком крилошанським у Львові, чи сей не захотїв би взяти на себе конверсії сих довгів; о. Зварич мав шукати деяких місцевих способів. Через тиждень він знов явив ся в Евгенієвій канцелярії і сказав йому, що знайшов спосіб конверсії і переписка з банком крилошанським уже непотрібна. Евгенїй був того дня дуже занятий і не мав часу розпитати його, який се спосіб, а о. Зварич очевидячки не мав охоти розводити ся широко, що се за спосіб, і так вони розстали ся. Се було досить швидко по оселеню Евгенїя в містї. Аж пізнїйше, по розмові з Ваґманом Евгенїй почав догадувати ся, що се Ваґман став йому тут у пригодї. Він бажав сьогоднї розвідатись про се докладнїйше.

— Слухайте, отче, — мовив він закурюючи

цигаро, — я властиво такі не довідав ся від вас, як ви зробили з тими вашими довжниками?

— Так як ви радили, — мовив о. Зварич пикаючи свою невідступну люльку.

— Як то?

— Конверсію.

— Яким способом?

— На пять процент.

— У якім банку?

— В жаднім.

— Ну, а якже? Відки взяли гроший? Адже тих ваших довжників було більше як на шість тисяч.

— Півсеми тисячі.

— Сеж великі гроші.

— Ми позичили десять тисяч на пять процент, і се нам менше докучає, як ті півсеми на лихварські проценти. Знаєте, там деякі платили по крейцару від ринського що тижня!

— Хтож вам дав десять тисяч? На яку гіпотеку?

О. Зварич бухав клубами синявого диму і всьміхав ся.

— На яку гіпотеку? На мою бороду.

— Алеж у вас і бороди нема!

— А, бачите. А про те гроші дістав. І без ніяких формальностий.

— Але від когож?

Od dobroczyńcy nie pragnącego wymienienia jego nazwiska.

— Ха, ха, ха! — засьміяв ся Евгеній. — Od dobroczyńcy! Значить, від Вагмана?

Лице о. Зварича протягло ся.

— Ви відки знаєте?

— Значить, угадав! — сьміяв ся далі Евгеній. — Знаєте, він був раз у мене і зарекомендував ся мені яко добродій добродіїв. Ви сказали „dobroczyńca" і мені зараз пригадали ся його слова.

— Він вам говорив про мою позичку?

— Ні, але згадував про вас.

— А чого він у вас хотів?

— Е, там... інтерес... Зрештою поговоримо й про се... Але скажіть мені, як се стало ся, що він дав вам такі великі гроші?

— Він просив мене не говорити про се нікому.

— А мене відіслав до вас, щоб ви дали мені поняте, що він за чоловік.

— Гм... то диво! Та зрештою... Ну, певно, він боїть ся, щоб инші жиди, лихварі не дізнали ся,

пами й не хочу мати нікого діла. І щоб ніхто не знав про се, ані в селі, ані в судействі, прошу вас. Нікому не кажіть!" Той по всій нараді. Я зараз підписав скрипт і гроші в руку. І до тижня всі хлопські довги в цілім селі сплачені, викуплено сто моргів, а я зробив ся громадським банкиром і касиєром і ексекутором.

— І сплачують довжники?

— Точнісінько. Правда, треба давати, пильнувати, радити, упоминати, — ну, але у мене ва-ского діла не богато, то й лажу по селі.

— Ну, а як би так, не дай Боже, вас не стало? Що тоді?

— Я се говорив Вагманови. А він сьміє ся. „Що то вас обходить? Я ризикую, а не ви".

— Диво! Диво!

— Страшно щось до голови жидови. Ну, а нам чому не користати? Ех, як би то наші кон-декані хотіли троха менше політикувати, а більше попрацювати! Адже Вагман міг би зробити таку штуку не мені одному. Знаєте, його числять на пів мільона оборотових гроший. Се мені инші жиди говорили. Адже тими грішми можна би при добрім порядку за десять літ цілий наш повіт вирвати з лихварських рук.

Довго ще в ночи розмовляли Евгеній і о. Зва-

рич, перебераючи сільські болячки та можливі й неможливі способи їх ратунку. Правда, о. Зварич, занявши ся справою викупна селян із довгів, мало звертав уваги на инші справи. Про заснование читальні в селі не думав, а такі випадки, як затроене дітий при шеплені віспи, як вибори до ради повітової і громадської заставали його зовсім неприготованим. Він знав тілько своїх довжників у селі, але навіть не пробував витворити з них якуєсь свою партію і навіть стояв на тім, що всяка така партійна робота — непотрібна і шкідлива. Евгеній надармо силкував ся переконати його, що се помилка. О. Зварич, як і всі чесні люди з обмеженим кругозором і тісною головою, вперто стояв на своїм і вони пішли спати не договорившись до нічого путнього.

XXXIII.

Терпін у Гуманєвих був назначений на девяту рано, тож Евгенію треба було виїхати з Байниць дуже вчасно, щоб поспіти на сю годину. І справді ви виїхали ще досвіта з о. Зварича і возів Берковим поганяти не гнав. Але на серед села мусів зупинити ся. Коло крайньої хати ждала на него купка селян. Вони з далека поклонились

— Виджу, що вже без мене хтось порядно налякав вас.

— То пан кажуть, що в казетах іще нема певности про війну?

— Адже у газетах зовсім нічого ні про яку війну не говорить.

— А може пан не читали тих найстарших казетів, тих цісарських... що від самого цісаря до всіх губернаторів і до всіх старостів ідуть? — закинув один селянин.

Евгеній чим раз ширше витріщував очи.

— Що вам, люди? Про які се газети ви говорите? Таких газет зовсім нема. Від цісаря до старостів жадні газети не йдуть.

— Е, пан жартують. Нам казали, що йдуть і що в них написано виразно, що на весну буде велика війна між нашим цісарем і Москалем. Але між нарід сеї відомости не пускають, щоби нарід не полошив ся.

— Не слухайте сего, люди! Хто се вам наговорив?

— Та вже хто наговорив, то наговорив. Ми тільки хотіли знати.

— Якжеж ви будете знати, коли не вірите! — мовив Евгеній з досадою в голосі.

— Ей, пане! — гірко проговорив селянин.

Вам то дурниці, а нам... Нашим дітям... Адже то війна, то не жарти.

— Адже ні про яку війну нічого не відомо.

— Не відомо, кажете. А отже бранка буде.

— Бранка? Ну, певно, бранка буде, як кождого року. Та хіба се така страшна річ?

— Як кождого року? Е, ні, пане. То не така бранка. То перед війною бранка, така, що лише кривого та сліпого пустять.

— Та хто се наговорив вам? Люди, хрестіть ся!

— Та ми власне про се хотіли пана спитати.

— Про що?

— Та про тоту бранку.

— Кажу вам: бранка буде така як кождого року.

— А рекрутів зараз поженуть до огню?

— До якого огню?

— Ну, пане. Видно, що ви тої річи не знаєте, — мовив один селянин.

— А я виджу, що з вами нема що говорити, — мовив Евгеній. — Гоніть, Берку!

Але поки Берко рушив з місця, один селянин скочив у бричку.

— Вибачайте, пане, — мовив він. — Їдьте, Берку! Я потому за своєм возом.

— Казав, що найменше пять соток.

— Видно на богачів полює. Ну, і щож, зголосили ся деякі до него?

— Та в нашім селі нас вісім. У мене син одинак, властне має йти до першої кляси, а у кума Степана старший син жонатий на боці, вийшов із кляс, а молодший при батькови на господарстві, а у Демка пятеро дітий дрібних, тілько старший здатний до праці. І так у кождого коли не се, то те. То вже гадаємо собі: лїпше мені ців господарства стратити, ніж свою дитину на явну загибіль пускати. Адже господарство — річ набутна, а своєї крови жаль.

— Ну, і подавали ви йому деякі завдатки?

— Та певно. Без того й говорити з нами не хотів. Низше десятки й не дивив ся. „Не думайте — говорив — що то легка річ!" Я дав пятнацять римських, а деякі й по двацять подавали.

— І кажете, що в уряді громадськім се голосив?

— А так.

— І богато людий се чуло?

— Та щось нас пять чи шість.

— Війт чув?

— Ні, війт вийшов. А нас він просив не розголошувати сего. Бо, каже, наказ вийшов із Від-

ня робити все в тихости, аби нарід не перепудив ся.

— І як гадаєте, чи тілько в вашім селі він був у тій справі?

— Ей, де. Був і по инших. Декуди люди не хочуть признати ся, а деякі говорять. Та він і инші адукацькі справи провадить. Бере ся ґрунти виходжувати, лївентарі виробляти.

— І за все каже собі так платити?

— Ну, та певно. Без того не можна.

А по хвилевій мовчанці селянин запитав:

— Ну, і щож нам пан радять робити? Виходжувати тото увільнене, чи ні?

— Щож я вам буду радити? — мовив Евгеній, у якого в серці брала ся розпука при тім оповіданю. — Знаєте, господарю. Аби я вам і найлїпше порадив, то знаю наперед, що мене не послухаєте і зробите так, як вам скаже той пройдисьвіт. А в такім разі шкода моїх слів.

— Та най пан не гнївають ся! — мовив селянин троха ображений Евгенієвими словами. — Ми пану дурно не схочемо.

Евгеній скипів.

— Стійте, Берку! — скрикнув він.

Бричка зупинила ся.